

เถาถั่ว-ต้มถั่ว

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ เรามาฟังธรรมเพื่อความ สุข ความสงบ เพื่อความจริงในใจของเราเนาะ ใจของเราเป็นของจริง แต่ภพชาติเป็นของสมมุติ สมมุติเพราะการเวียนว่ายตายเกิด ใจเราของจริง แต่เพราะเราไม่เคยทำได้ตามความเป็นจริง เราถึงไม่ได้สัมผัสความจริง ถ้าได้สัมผัสตามความจริง สิ่งที่เป็นความจริง ได้สัมผัสความจริง มันก็เป็นความจริงที่ยิ่งเป็นความจริงที่แน่นอน

แต่เกิดมาเป็นภพ เกิดมาเป็นมนุษย์มีภพชาติ ความเป็นภพเป็นชาติอันนี้มันเป็นของสมมุติ พอสมมุตินี้เป็นอาการของใจ อาการของใจ คูลิ มันปลิ้นปล้อน มันซับซ้อนในใจของเรา สิ่งนี้ที่เรา เกิดมาเป็นมนุษย์ เราถึงมาฟังธรรม ฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญานุการมา ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย ความทำ คุณงามความดีต่อเนื่อง เพราะทำคุณงามความดีต่อเนื่อง จิตใจถึงมีบารมี จิตใจถึงมีหลักมีเกณฑ์

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาออกประพฤติปฏิบัติ ได้ไปศึกษากับลัทธิต่างๆ เจ้าลัทธิต่างๆ เขาก็สอนไปตามความเห็นของเขา แต่ด้วยอำนาจวาสนาบารมี ไม่เชื่อฟังเขา ไม่ คล้อยตามเขาไป แล้วถ้าคล้อยตามเขาไป สิ่งที่ว่า เป็นลัทธิต่างๆ ที่เขายังนับถือกันมาจนปัจจุบันนี้ก็มี สิ่งนี้เราก็เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเขา

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างอำนาจวาสนามา ในเมื่อเขามีรากฐานอยู่แล้ว ก็ไปศึกษากับเขา ศึกษากับเขาแล้ววางไว้หมดๆ เพราะมันไม่จริง มันไม่จริงเพราะว่าคนเกิดมามี กายกับใจๆ เวลาเรื่องของจิตใจมันร้อยแปด ร้อยพันพันคม มันเป็น ไปได้ทั้งนั้นนะ เวลาจะดีก็ดีขึ้น สุดๆ เวลามันร้าย มันร้ายจนถึงกับทำลายชีวิตของตัวเอง

นี่เหมือนกัน เวลาประพฤติปฏิบัติ เวลาถ้ามันมีความรุ่มเย็นเป็นสุขมันก็มีความคิดของมันอย่างนั้นนะ แต่เวลามันเสื่อมสภาพมามันก็จิตติบๆ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับเขา เขาจะยกย่องสรรเสริญขนาดไหน เขาจะเห็นดีเห็นงามด้วยขนาดไหน ไม่สนใจ เพราะอะไร เพราะมันไม่ใช่ความจริง ไม่ใช่ไม่สนใจเพราะว่าเราว่าเราไม่มีสิ่งใด เราไม่สนใจเพราะมันพิสูจน์แล้วมันไม่สามารถชำระกิเลสได้ตามความเป็นจริง ถ้าไม่สามารถชำระกิเลสได้ตามความเป็นจริง ถึงได้มาคั่นคว่ำเองๆ ถ้าคั่นคว่ำเอง คั่นคว่ำในที่ไหน? คั่นคว่ำในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อาสวกษยัญญาณ ทำลายอวิชชาอันนั้นสิ้นสุดไป อวิชชาสารอกคายออก เห็นไหม “เราเป็นไก่อ้วแรกที่เจาะฟองอวิชชาออกมา”

เวลาเผยแผ่ธรรมๆ ไป พวกพราหมณ์ที่เขาอายุขัยมากๆ เขาบอกว่า ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเด็กหนุ่ม ทำไมไม่เคารพผู้เฒ่าผู้แก่

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า เรายกมือไหว้ใครไม่ได้ ถ้ายกมือไหว้ใครไม่ได้ เพราะอะไร เพราะเราเป็นศาสดา ยกมือไหว้ใครเขาบอกว่า ในตามประเพณี ในเมื่อคนที่อ่อนกว่าก็ต้องเคารพคนที่อายุมากกว่า แก่กว่าเป็นธรรมดา แล้วแก่ว่ามันแก่กว่าด้วยภพด้วยชาติ แก่กว่าด้วยความสมมุติ แก่กว่าด้วยการเวียนว่ายตายเกิด เวลาตายไปก็มาเกิดเป็นทารก ก็มาเป็นผู้น้อยในวัฏสงสารไป

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “เราเป็นไก่อ้วแรกที่เจาะฟองอวิชชาออกมา” เป็นศาสดา ไม่มีสิ่งใดที่จะให้เคารพศรัทธาอีกแล้ว แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมๆ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบ เขาถามว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา

“เรากราบธรรมๆ” กราบธรรม กราบสัจจะความจริงไป ถ้ามีสัจจะความจริง เคารพสัจจะความจริง ถ้าสิ่งที่เป็นจริงๆ เป็นจริงด้วยสัจธรรม ถ้าสัจธรรม มันคงที่ คงเส้นคงวารอให้การพิสูจน์ไป นี่ไง เรามาฟังธรรมๆ ก็ฟังเพราะเหตุนี้ ฟังธรรมเพราะเรื่องของอะไร มันเป็นเรื่องอะไรล่ะ? มันก็เรื่องของเรา เรื่องในหัวใจของเราไป

เรื่องในหัวใจของเรา เราเกิดมาเป็นมนุษย์มีการศึกษา เราบอกเรามีการศึกษา เรามีปัญญา มาก เราค้นคว้าได้ ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ค้นคว้าได้ ใครๆ ก็บอก เห็น ไหม

“เธอจงมีธรรมเป็นพึ่งเถิด อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งเลย”

ก็มีสังขารเป็นที่พึ่ง ธรรมเราก็ศึกษามาแล้ว สิ่งที่เราหวังจะเป็นที่พึ่งแล้วมันก็พึ่งไม่ได้ พึ่งไม่ได้เพราะอะไร เพราะจิตใจเรามันจอมปลอม ที่ว่าเรามาพึ่งความจริงๆ เราค้นหาความจริง ความจริงมันจะเกิดมาจากที่ไหนล่ะ? ความจริงมันต้องเกิดจากความจริงกับความจริงมันจะเข้าหากันไง แต่จิตใจเรายังไม่เป็นความจริง ถ้าจิตใจเราไม่เป็นความจริง

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาเทศนาว่า การ เวลาค้นคว้าพิภพ เวลาคนเข้ามาถึง เทศน์เรื่องของท่าน เรื่องของคนใจเปิดกว้าง ยอมรับความแตกต่าง ยอมรับความรู้ความเห็น ถ้าจิตใจเป็นสาธารณะ จิตใจมันจะยอมรับ ถ้าจิตใจมันตระหนี่ถี่เหนียว มันหวงมันแค้น มันจะคิดหวง แค้นแต่ความรู้สึกรู้สีกของตัวเอง ถ้าคิดแต่ความรู้สึกรู้สีกของตัวเอง คนอื่นคิดผิดหมด ถ้ามันคิดว่าถูกหมด มันจะมีอะไร? มันก็ยึดมันถือมันไฉน

สอนให้เสียสละทาน เสียสละทานแล้วไปไหน? สละทานก็ได้ไปสวรรค์ ถ้าไปสวรรค์ ก็ถือเนกขัมมะ พอจิตใจควรแก่การงานถึงเทศน์อริยสัจ เทศน์สัจจะความจริง เห็นไหม เวลาเผยแผ่ธรรมๆ เผยแผ่ธรรมระดับไหน เผยแผ่ธรรม วางธรรมและวินัยนี้ไว้ให้เราศึกษาๆ เราก็ว่าเราศึกษาแล้ว เรามีปัญญาแล้ว ปัญญาของเรา ศึกษาๆ มันเป็นทฤษฎี ศึกษา เราศึกษามาเป็นความจำทั้งนั้นนะ แล้วเป็นความจริงไหมล่ะ? มันไม่เป็นความจริง แล้วเวลาจะเอาความจริงล่ะ

ฟังธรรมๆ ฟังธรรมเพื่ออะไร? ฟังธรรมเพื่อความจริงในหัวใจของเรา ถ้าหัวใจของเรา เรา จะสัมผัสความจริงได้เราต้องค้นหาหัวใจของเราให้เจอก่อน ถ้าใจของเราเจอแล้วมันจะแสวงหาความจริงเพื่อตัวของมันเองได้ แต่ตอนนี้มันเป็นอาการของใจ มันเป็นเงา มันเป็นสัญญา มันเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ มนุษย์มีธาตุ ๔ ชั้น ๕ เทวดา อินทร์ พรหมเขามีสมบัติเป็นทิพย์ เวลาพรหมเขามีผัสสาหาร เขามีชั้นเดียว นี่สถานะของการเกิดการเวียนว่ายตายเกิดมันก็เป็นแบบนี้

อันนี้มนุษย์เกิดมามีธาตุ ๔ และ ชั้น ๕ เห็นไหม ธาตุ ๔ ก็ร่างกาย ธาตุ ๔ ธาตุไปหาหมอบหอบเขารักษาเรื่องของร่างกายนี้ไง ชั้น ๕ ก็เป็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เรื่องของ

นามธรรม ถ้าเรื่องของนามธรรมก็ความรู้สึกนึกคิดไง แต่เวลาทำความสงบของใจเข้ามามันก็จะเข้าไปสู่จิตใจ ชั้น ๕ ไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ชั้น ๕ แล้วจิตไม่ใช่ชั้น ๕ แล้วชั้นมาจากไหนละ

ชั้น ๕ ก็มาจากจิต ชั้น ๕ มาจากจิตเพราะอะไร เพราะผลของวิญญูๆ ที่เขาบอกว่าธรรมะเป็นธรรมชาติๆ เวียนว่ายตายเกิดก็เป็นธรรมชาติ ความรู้สึกนึกคิดมันก็เป็นธรรมชาติ ก็มันไหลมาเรื่อยๆ ความคิดเกิดมาจากใจ แต่เราไม่เห็นความจริงจากใจของเรา เวลามันให้ความจอมปลอมมาคือมันเอาความคิดยึดเยียดมาเราก็เชื่อมั่น พอเชื่อมั่น เราก็หวงแหนอารมณ์ความรู้สึกของเรา เราหวงแหน เราตระหนี่ถี่เหนียว เราก็ว่าความคิดเป็นเรา สรรพสิ่งเป็นเรา เราศึกษามา ศึกษาด้วยความรู้สึกนึกคิดอันนี้ พอศึกษาด้วยความรู้สึกนึกคิดอันนี้กับบอก “เรารู้ธรรม เราเข้าใจธรรมะ เราเข้าใจ”

การเข้าใจธรรมะมันก็เป็นความดีอันหนึ่ง เป็นความดีว่าทางโลก เห็นไหม คุณติ เราอยู่ทางโลก เราต้องปากกัดตีนถีบ เราต้องทำหน้าที่การงานของเรา มันก็เหนื่อยยากทั้งนั้นนะ เวลาเหนื่อยยากขึ้นมา เราจะมีที่พึ่งอาศัยที่ไหนละ เราทำมาหากิน ถ้าประสบความสำเร็จเราก็มีบ้านมีเรือน มีปัจจัยเครื่องอาศัย เราก็ว่าสิ่งนั้นมันประสบความสำเร็จ ประสบความสำเร็จ เราก็คอตกลง คอตกลงเวลาแก่แต่ขึ้นมา ไม่ไถ่สิ่ง ต้องหาเสบียงกรังต่อเมื่อต้องเวียนว่ายตายเกิด

เวลาไม่ไถ่สิ่งขึ้นมาแล้ว ในวัฒนธรรมประเพณีของชาวพุทธ เวลาแก่ชราคร่ำคร่าก็ไปวัดไปวาเพื่อเตรียมตัว เตรียมตัวเพื่อจะเดินทางต่อไป นี่ก็เหมือนกัน ศึกษาๆ มา เราศึกษาธรรมมา เวลาเราศึกษาเราเข้าใจก็เพื่อบรรเทาทุกข์ ถ้าเราไม่มีธรรมะเป็นเครื่องบรรเทาทุกข์เลยนะ มันจะมีแต่ความทุกข์ทั้งนั้นนะ ความทุกข์น้อยเนื้อต่ำใจในชีวิตไปทั้งนั้นนะ ชีวิตมันมีการบีบคั้นมาตลอดเลย แล้วจะพึ่งที่ไหน จะเอาที่ไหนเป็นที่พึ่ง

ธรรมะ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าสัจจะความจริงมันเป็นแบบนี้ ถ้าสัจจะความจริงมันเป็นแบบนี้ เราศึกษามาแล้ว จิตใจมันก็ได้บรรเทาทุกข์ มันก็มีที่พึ่งอาศัย อาศัยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เวลาเราจะปฏิบัติ เราจะปฏิบัติ เราจะเอาจริง เราจะให้จิตใจของเราได้สัมผัสธรรม มันเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันตสิทธินิโกล ให้มันรู้จริงเห็นจริงตามหัวใจของเรา ถ้ามันรู้จริงเห็นจริงตามหัวใจของเรา เราต้องทำความสงบของใจ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน วางธรรมวินัยนี้ไว้ “ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ” ปริยัติคือการศึกษาศึกษามา ใครมีการศึกษา มีความเข้าใจแล้วมันใช้ได้ มันใช้กับชีวิตประจำวันได้

สิ่งนี้มันก็เป็นสัจจะ มันเป็นความจริง มันต้องเป็นแบบนี้ ถ้าเป็นแบบนี้ เรายอมรับความจริง เราไม่ฝืนความจริง มันก็ไม่เจ็บช้ำน้ำใจจนเกินไป

แต่ถ้าเราไม่ยอมรับความจริง โลกธรรม ๘ มีสรรเสริญมีนินทา มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ มันมีแล้วมันก็ต้องเสื่อมสภาพไปเป็นธรรมดา แล้วเราไม่ยอมรับความจริง “มันจะอยู่กับเราตลอดไป มันจะยึดมันถือนั่นตลอดไป” นี่ไปฝืนกับความจริงแล้วใครทุกข์ล่ะ ถ้าเราไปฝืนกับความจริง เพราะเราจะเอาตามใจเรา เราไม่เอาตามหลักความจริงอันนั้น แล้วใครทุกข์? ก็เราทุกข์

แต่ถ้าเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา นี่ไง วัฏฏะ ที่ว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติมันก็เวียนไปตามวัฏฏะอย่างนี้ มันก็หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปอยู่อย่างนี้ แล้วเราศึกษาแล้วเราก็เข้าใจ มันก็เป็นการบรรเทาทุกข์ได้ เป็นประเพณีวัฒนธรรม นี่การศึกษาของเราจะ

แต่ถ้าเราจะปฏิบัติละ ปริยัติ ปฏิบัติ เวลาปฏิบัตินะ ครูบาอาจารย์บอกว่าสิ่งที่เราศึกษามาแล้วให้ใส่ลิ้นชักไว้ก่อน คือวางไว้ก่อน อย่าเพิ่งเอามาเป็นกรอบให้เราเดินไปไม่ได้

เรายังไม่มียะไรเลย เรายังไม่มีเงินมีทองอะไรเลย เราจะเตรียมกำปั่นเอาไว้ใส่เงินใส่ทอง แล้วจะแบกกำปั่นนั้นไปโดยที่ไม่มีเงินมีทองอะไรเลย เราจะมีเงินมีทอง เราจะมีกำปั่นใส่เงินใส่ทองก็ให้มันมีเงินมีทองขึ้นมาไว้ใส่ก่อน นี่ก็เหมือนกัน เราจะประพฤติกฎปฏิบัติขึ้นมา ใจของเราก็ยังไม่รู้จัก สิ่งใดๆ ก็ยังไม่รู้จัก แล้วเราบอกว่า “เรามีปัญญา เรารู้ธรรมะ”

นี่ไง ศึกษามาแล้ว ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ก่อน แล้วพยายามทำ ความสงบของใจเข้ามาให้ได้ นี่ภาคปฏิบัติแล้ว เวลาเข้าสู่ภาคปฏิบัตินะ การศึกษามีมากมีน้อยวางไว้แต่เวลาเราศึกษาเราปฏิบัติ เราก็ลืงเล ลืงเลว่าเรากลัวผิดพลาด เรากลัวทำแล้วเราจะไม่ได้ผลตามความเป็นจริง เราก็ต้องศึกษามาเพื่อเป็นแนวทาง เห็นไหม ศึกษาเป็นแนวทาง ศึกษาแล้ววางไว้ให้รู้จักช่องทางที่จะไปได้

เวลาช่องทางไปได้ นะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยนี้ไว้ บอกว่า มัคโค ทางอันเอก ทางอันเอก ทางของจิตที่จะก้าวเดินไป ถ้ามัคโค ทางอันเอก คำริชอบ เริ่มต้นจะมีปัญญาเลย ปัญญาอันแรก เราก็บอก “เรามีปัญญาแล้ว” ปัญญา คำริชอบ งานชอบ เพียรชอบ คำริ

ชอบ เอาปัญญาเป็นข้อที่ ๑ ถ้าปัญญาเป็นข้อที่ ๑ การเกิดมา แม้แต่การดำรงชีวิตทางโลกเราก็ต้องมีปัญญา ถ้าเราไม่มีปัญญา เราจะไม่ทำทัน เราจะอยู่กับโลกโดยความเป็นเหยื่อ เวลาเราจะถือศีล เราก็ต้องมีปัญญา เราถือศีลเพื่อเป็นริ้วกั้นไม่ให้หัวใจมันอิสระจนเกินไป ถ้าเราถือศีลเป็นริ้วกั้น เราก็ไม่ต้องไปทุกข์ร้อนกับมันไง แต่นี่เราถือศีลเราก็ไปเกร็ง “ไอ้นั่นก็จะผิด ไอ้นี้...” ทำอะไรไม่ได้เลย เพราะถือว่ามันถือศีลไง

ศีลคือข้อห้าม คือริ้ว ริ้วกั้นไว้ไม่ให้จิตใจมันอิสระจนเกินไป ถ้าถือศีลขึ้นมา พอมีศีล เราจะฝึกหัดทำสมาธิ ถ้าเราศึกษาการทำสมาธิ ศีล สมาธิ ปัญญา นี่ไง เราต้องมีปัญญา ปัญญาที่จะเริ่มต้นปัญญาทางโลกเขาใช้ชีวิตเขาต้องมีปัญญาของเขา เราจะทำทานก็ต้องมีปัญญาของเรา เราจะถือศีลเราก็มีปัญญาของเรา เราไม่เอาศีลมาเป็นโทษ เอาศีลมาบอกว่า “ทำอะไรไม่ได้เลย ทำอะไรมันมีแต่ความทุกข์ยากไปหมดเลย”

ถ้ามันถือศีล ถือศีลก็ถือหัวใจของเราไง ถ้าเรามีเจตนาดี เราไม่ตั้งใจทำความผิดพลาด แต่ความพลั้งเผลอทำต่างๆ เราฝึกสติขึ้นมา สิ่งนั้นมันก็จะเบาบางลงเพราะเรามีปัญญา เราถือศีลเราก็มีปัญญา เรายังจะปฏิบัติ ยิ่งต้องมีปัญญามากขึ้น แล้วปัญญามากขึ้น ปัญญาครอบรู้ในกองสังขารสังขารคืออะไร? สังขารคือความคิด ความปรุง ความแต่งใจ ความคิดที่ว่ามันเกิดดับ ที่มันไหลมาไม่มีวันที่สิ้นสุด เวลามันเกิดมาจากไหนไม่รู้ ถ้าเรามีสติปัญญา ถ้ามีปัญญามันจะทำทันความคิด

ปัญญาในพระพุทธศาสนาคือปัญญาครอบรู้ในกองสังขาร กองสังขารคือความคิด ความปรุง ความแต่ง ถ้าปัญญามันรู้รอบ ถ้าเราพุทธโธฯฯ ไม่ให้มันไปไหนเลย มันอยู่กับพุทธโธอย่างเดียว มันจะปรุงแต่งอะไรละ แล้วถ้ามีสติมีปัญญา เรามีสติ มีปัญญาอบรมสมาธิ เราทำความสงบใจของใจเข้ามา ถ้าใจสงบระงับเข้ามา นี่ผลเริ่มต้นในการประพฤติปฏิบัตินะ

ในสามก๊กนะ ในสามก๊กมันมีอยู่ พี่น้องที่เขาแย่งชิงสมบัติกัน เวลาน้องจะฆ่าพี่ พี่จะฆ่าพี่ของเขา แต่ด้วยความเป็นพี่น้องกัน พอด้วยความเป็นพี่น้องกัน เขาบอกว่าถ้าพูดให้ถูกใจเขา จะไม่ทำเขาให้แต่งกวี

เขาเดินไปเดินมา เขาคิดขึ้นมาในปัจจุบันนั้น เวลาจะต้มถั่วก็ต้องใช้เถาถั่ว จะต้มถั่วก็ต้องใช้เถาถั่ว เราเป็นพี่เป็นน้องกัน เราจะมาฆ่ามาทำลายกันทำไม ตันถั่วมันก็ออกเป็นผลถั่ว แล้วเวลาเขาจะต้มถั่ว เขาต้องใช้เถาถั่วนั้นเพื่อจุดไฟต้มให้ถั่วนั้นสุก น้องชายเขาฟังแล้วเขาสลดใจ เขาสลดใจ เขาไม่ปล่อยให้พี่เขาออกไป นี่ไง ด้วยปัญญาๆ เห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราทำความสงบของใจขึ้นมา ใจถ้ามันสงบขึ้นมา เราเห็นถั่วใหม่ แล้วเรามีมรรคใหม่ เรามีเถาถั่วที่เราจะต้มให้มันสุกใหม่ ถ้าเราไม่มีเถาถั่ว นี่ไง อากาของใจ มันเกี่ยวเนื่องกัน มันเกี่ยวเนื่องกันไปหมด มันเกี่ยวเนื่องกันตั้งแต่ปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิจิตในไข่ ในครรภ์ ในน้ำคร่ำ ในโอปปาติกะ ในการกำเนิด ๔ จิตมันเวียนว่ายตายเกิด มันมาตั้งแต่ต้น มันมาตั้งแต่เวรแต่กรรม เพราะผลของวัฏฏะมันถึงมาเกิดเป็นพ่อ เป็นแม่ เป็นลูกกัน ไปเกิดเป็นโอปปาติกะ ไปเกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหม นี่การกำเนิด ๔

พอจิตมันเริ่มต้นตั้งแต่จิตที่มันเกิด พอจิตมันเกิด เกิดมาสถานะของเรามันก็มีความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้ ถ้ารู้สึกคิดอย่างนี้มันก็เป็นเถาถั่ว เถาถั่ว เถาถั่วมันก็อาการใจ ถ้าไม่มีต้นถั่วมันจะมีถั่วใหม่ แล้วมันมีสติมีปัญหาขึ้นมา ถ้ามันรู้จริงเห็นจริงขึ้นมา ถ้ามันจะต้มถั่วมันก็ต้องใช้เถาถั่ว เถาถั่วมันก็เอามาจุดไฟไง จุดไฟต้มเป็นเชื้อเพลิง เชื้อเพลิงต้มถั่ว ถ้าต้มถั่ว ถั่วมันสุกละ สุกแล้วมันก็ไม่เกิดไม่งอกอีกไง สุกแล้วมันก็เอาไปปลูกอีกไม่ได้ไง สุกแล้วมันก็เป็นอาหารไง

ถ้าหัวใจ ถ้ามันมีใจที่นี้ แต่ไม่อย่างนั้นสิ เวลาเราบอกเรามีปัญหา ปัญญาเป็นสังขาร เป็นความคิด ความปรุง ความแต่งทั้งนั้น มันก็คิดจินตนาการไปหมดเลย พอจินตนาการไป มันจะเอาเถาถั่ว มันไม่ต้องต้มถั่วหรอก

เวลาเขาทำไรทำนากัน เวลาเขาจะปรับที่ของเขา เขาจุดไฟเผา มันเผาไปแล้วมันได้อะไรละ นี่เขาเผา คูไฟป่ามันเกิด มันก็เผาไปหมดละ นี่ก็เหมือนกัน ความรู้สึกนึกคิดของเรามันไม่ใช่เถาถั่ว มันต้มถั่ว มันเป็นความคิดของมาร มันเป็นความคิดที่ทำลายไปหมดเลย ทำลายโอกาส ทำลายความจริง ทำลายสิ่งที่เป็นสัจจะในใจของเรา มันทำลายไปหมดเลย มันไม่เป็นความจริงอะไรขึ้นมาเลย แล้วมันเป็นอะไรละ? มันก็เป็นผลของวัฏฏะ

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า มนุษย์ที่เกิดมา การเวียนว่ายตายเกิดของเรา เราที่เกิดมาเห็นหน้ากันอยู่ในปัจจุบันนี้ไม่เคยเป็นญาติเป็นพี่เป็นน้องกันมาในภพชาติใดภพชาติหนึ่ง ไม่มี เรา การเวียนว่ายตายเกิด เพราะเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบุพเพนิวาสานุสติญาณนะ ย้อนอดีตชาติของท่านไปไม่มีต้นไม่มีปลาย การเวียนว่ายตายเกิด ปฏิสนธิจิตมันเวียนว่ายตายเกิดมาไม่มีต้นไม่มีปลาย มันเวียนว่ายตายเกิดมาตั้งแต่เมื่อไหร่ก็ไม่รู้ แล้วปัจจุบันนี้ด้วยคุณงามความดี ด้วยบุญกุศล ได้มนุษย์สมบัติ เราถึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์กัน

แล้วเกิดเป็นมนุษย์แล้วพบพระพุทธศาสนา แล้วถึงพุทธกาล ในการประพฤติปฏิบัติใน

ธรรมมันเข้มข้น เราก็มีโอกาสของเรา เรามีโอกาสเพราะอะไรล่ะ ถ้าเราไม่ได้คุณงามความดีไว้ โอกาส เห็นไหม คุณการเวียนว่ายตายเกิด มนุษย์ก็เกิดมาตั้งแต่อดีตขึ้นมาหาศาล ในปัจจุบันนี้ก็ มนุษย์เกิด ในอนาคตก็จะมีมนุษย์เกิด มนุษย์ก็จะเวียนว่ายตายเกิด แต่กาลเทศะ กาลมันแตกต่างกัน

คุณติ เวลาเกิดมาในยุคขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะได้พบองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเวลาเราเวียนว่ายตายเกิด เวลาที่แตกต่างกันมา ล้มลุกคลุกคลานมาตลอด ใน ปัจจุบันนี้ คุณติ ว่าโลกเจริญๆ โลกเจริญเพราะอะไร เพราะทางวิชาการเขาเจริญ เขามีการศึกษา เขามี การค้นคว้า คุณพระไตรปิฎกเข้าไปในคอมพิวเตอร์ กดทุกอย่างมันสะดวกสบายไปหมดเลย เพราะ อะไร เพราะเขาอำนวยความสะดวกไว้ให้กับชาวพุทธ อำนวยความสะดวกไว้ให้กับที่ผู้ค้นคว้า อำนวยความสะดวกไว้หมดเลย เห็นไหม มันอยู่ที่กาลอยู่ที่เวลา การเวียนว่ายตายเกิดไง

เพราะมนุษย์สมบัติ เพราะเราทำคุณงามความดีมา ถ้าเราไม่ได้ทำคุณงามความดีมา เราจะ ไปเกิดเป็นอะไรก็ได้ เกิดตามแต่เวรแต่กรรม กรรมมันพาเวียนว่ายตายเกิดไง แต่ในปัจจุบันนี้เรา เกิดมาเป็นมนุษย์ ฉะนั้นถึงบอกว่าการเกิดเป็นมนุษย์ที่เราไม่เกิดเป็นญาติเป็นพี่เป็นน้องมาในชาติ ไตชาติหนึ่งไม่มี ถ้ามันคิดได้แบบนี้ เห็นไหม มันก็เป็นมนุษย์ด้วยกัน เราเกิดมาเสมอกัน เราเกิดมา เป็นญาติกัน โดยธรรม เพราะมนุษย์เหมือนกัน เรามีปากมีท้องเหมือนกัน

แล้วถ้าเราเกิดมาเป็นมนุษย์แล้วเราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา แล้วเราอยากประพฤติปฏิบัติ เพราะเรามีจิตใจฝักใฝ่กับการที่ต้องการให้หัวใจพ้นออกไป เราพยายามจะทำ เราจะหาเถาถั่ว จะต้ม ถั่ว ก็หัวใจเราไง ถ้าเราทำคุณงามความดี เราจะประพฤติปฏิบัติ แต่คนที่จิตใจมันแตกต่างกันเขา ไม่ได้เห็นว่าสิ่งนี้เป็นความดี เขาเห็นว่าสิ่งนี้มันเป็นนามธรรมจนเกินไป จนจิตใจเขาหยาบเกินไป เขาจับสิ่งนี้ไม่ได้

แต่ถ้าไปทำหน้าที่การงานกับเขา ไปอยู่ทางโลกกับเขา ถ้าใครประสบความสำเร็จ เห็นไหม คุณติ รัฐบุรุษตายหมด รัฐบุรุษก็เวียนว่ายตายเกิด แล้วมาเกิดเป็นอะไรก็ไม่รู้ แล้วมาเกิดแล้วมีอำนาจ วาสนามากน้อยขนาดไหนก็ไม่รู้

ถ้ารัฐบุรุษ ถ้าสร้างเพื่อสังคม สร้างเพื่อความเป็นธรรม เห็นไหม จักรพรรดิ เวลาจักรพรรดิ เขาจะมีขุนคลังแก้ว ขุนนางแก้ว แม่ทัพเป็นแก้ว เพราะมันเกิดมาร่วมสมัยเพื่ออำนวยความสะดวก กับสังคม แต่เวลาจักรมันหยุด ต้องออกบวช ถ้าจักรมันไม่หยุด ไม่ออกบวชนะ สิ่งที่เราสร้างมา มันจะ ไม่ต่อเนื่องกันไป นี่พูดถึงการเวียนว่ายตายเกิด คนที่เกิดมาแล้วถ้าเขาทำคุณงามความดี ทำเพื่อ

ผลประโยชน์กับสังคม ประโยชน์กับโลก อันนั้นก็เป็นความดีของเขา เป็นลักษณะของผู้นำ ถ้าผู้นำที่ดี แล้วถ้าเวียนว่ายตายเกิด ถ้าทำอย่างนั้นจบแล้วมันไปไหนล่ะ

แต่ในปัจจุบันนี้ถ้าเราจะมาประพฤติปฏิบัติ เราจะเอาความจริงของเรา เขาบอกว่าจิตใจที่หยาบเขาก็มองไม่เห็นคุณงามความดีอันละเอียด มองไม่เห็นคุณธรรมในใจ เขามองเห็นแต่การประสบความสำเร็จ แต่ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเนะ ถ้าใครมีคุณธรรม ใครทำสิ่งต่างๆ แม้แต่ในสมัยพุทธกาล เศรษฐีในสมัยพุทธกาลเขาจะตั้งโรงงานไว้หน้าบ้านของเขา เขาจะเสียดสทาน เขาจะให้ทาน ให้ทานกับคนที่ทุกข์ที่ยากให้มีที่พึ่งอาศัย นั่นนะมันเป็นเครื่องหมาย เป็นเครื่องหมายของคนที่ดีเป็นสาธารณะ จิตใจที่เป็นธรรม แต่เราไม่เป็นขนาดนั้น แต่เราจะเอาคุณงามความดีของเรา เราจะประพฤติปฏิบัติของเรา

ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเรา เราพยายามแล้ว ทำงานจบแล้วทำงานเสร็จแล้วเราก็ปฏิบัติของเราอยู่ในบ้านของเรา แต่ถ้าเรามาบวชเป็นพระ เราบวชเป็นพระ เรามาปฏิบัติที่วัด เราก็พยายามทำคุณงามความดีของเรา ทำคุณงามความดีของเรา หน้าที่การงานข้อวัตรปฏิบัติ เพราะคนมันมีการใช้สอย

หลวงตาท่านบอกว่า นกมันยังมีรังมีรัง นกมันยังต้องมีรังของมันเพื่อการอยู่อาศัย พระเราเวลาเราเสียดสจากทางโลกมา ไปอยู่วัดอยู่วา อารามิกะ ไปอยู่ที่คนที่ไม่มีบ้านไม่มีเรือน ถ้าไม่มีบ้านมีเรือนนะ แต่ที่ชาวบ้านเขาเรียกว่าบ้านของเขา พระเราก็เรียกว่ากุฏิ มันก็ต้องทำความสะอาด ข้อวัตรปฏิบัติมันก็ต้องมีการปฏิบัติ ในการปฏิบัติ ข้อวัตรปฏิบัติเราก็ทำหน้าที่การงานของเรา แล้วถึงเวลาแล้ว ถ้าเป็นวัดปฏิบัติ เขาทำเพื่อให้จบ แล้วเพื่อจะภาวนา การภาวนามันก็ทำเพื่อหัวใจแล้ว

ถ้าทำเพื่อหัวใจ เราจะหาใจก็หาถั่ว หาต้นถั่วของเรา เราพุทธโฆๆ ของเรา ทำของเราให้เป็นความจริงขึ้นมา ถ้าใจเป็นความจริงขึ้นมานะ มันมีมรรค ถ้ามีมรรค มันมีการกระทำของมัน ถ้ามีการกระทำของมัน มันจะเข้าสู่สัจจะความจริง ถ้ามันไม่มีการกระทำอย่างนี้ ไม่มีการกระทำ ถ้าใจไม่มีการกระทำ ไม่มีความจริงขึ้นมา มันเป็นเรื่องผลของวิญญูะ

คำว่า “ผลของวิญญูะ” คือความเป็นมนุษย์ใจ ดู ดูว่านรกสวรรค์ เขาบอกว่า “นรกสวรรค์นี้ไม่มี เกิดเป็นมนุษย์ชาตินี้จบแล้วก็จบ” ถ้านรกสวรรค์ไม่มี สิ่งที่ไม่มีเพราะอะไร เพราะมันยังเป็นมนุษย์อยู่นี่ใจ เพราะว่าสถานะของความเป็นมนุษย์อยู่นี่ มันก็อหังการได้ใจ แต่เวลาหมดอายุขัยมันไปไหน หมดอายุขัยเวลาตายไป ไปไหน มันจะขึ้นบนหรือลงล่างล่ะ เวลามันไป มันมีของมัน ถ้า

มันมีของมัน มันเป็นความจริงของมัน

แต่สถานะของมนุษย์ อายุขัยของเรา เพราะอะไร เพราะมาจากผลบุญ เพราะผลบุญเราเกิด เป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์ สถานะของมนุษย์มันก็อายุขัยหนึ่ง ถ้าอายุขัยหนึ่งมันก็ปากแข็งใจ “นรก สวรรค์ไม่มี ความดีก็ทำอยู่กับมือนี้ไง ความดีก็ความดีของมันไง ไอ้พวกที่ทำนั่นนะมันเป็นคนที่ไม่มี ปัญหา เราเป็นคนที่ไม่มีปัญหา”...นี่เวลากิเลสมันครอบงำหัวใจมันคิดอย่างนั้น

แต่ถ้าเรามีสติปัญญา สิ่งที่เราจะทำความจริงๆ เราทำความสงบของใจเข้ามา เพราะใจสงบ ขึ้นมา เราหาความจริง เรามาฟังธรรมๆ ก็เพื่อค้นคว้าความจริง เพื่อหาความจริง ถ้าหาความจริงมัน จะสัมผัสได้ด้วยความจริง สัมผัสความจริงถ้าจิตมันจริงใจ จิตมันจริงคือมันเป็นสมาธิจริงๆ สมาธิ จริงๆ จิตมันได้สัมผัส มีการกระทำ ถ้าจิตมันสงบเข้ามาจริงๆ มันเป็นผลจากการปฏิบัติ มันเป็นผล จากศีล สมาธิ ปัญญา มันเป็นผลจากการที่เราเข้มงวดกับจิตของเราเอง เข้มงวดด้วยสติ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าห่วงเรื่องนี้มากนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้มาเพื่อจะรู้สัตว์บนสัตว์ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน จนคำสุดท้าย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากไว้กับบริษัท ๔ เลย “ภิกษุทั้งหลาย เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด โลกนี้จะไม่ว่างจากพระอรหันต์เลย”

นี่ด้วยความไม่ประมาท ถ้าด้วยความไม่ประมาทเถิด นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราไม่มีความ ประมาท เรามีสติปัญญาของเรา เราจะดูแลรักษาหัวใจของเราให้เป็นความจริงขึ้นมา แค่นี้ สัมมาสมาธิแค่นั้นละ ถ้าจิตมันสงบ มันไม่มีสิ่งใดมีคุณค่าเท่ากับอย่างนี้เลย มันไม่มีสิ่งใดมีคุณค่า กับหัวใจของเราเลย

หัวใจของเราที่มีคุณค่าอยู่นี้มีคุณค่าเพราะอะไร มีคุณค่าเพราะเป็นชีวิต ถ้าจิตนี้ออกจากร่าง ก็คือคนตาย คนที่มีจิตอยู่กับร่างกายนี้แหละมันถึงเป็นคนที่ยังมีชีวิตอยู่ ที่ว่าสถานะของมนุษย์ที่มัน รongรับไว้ ที่ว่านรกสวรรค์ไม่มี ถ้ามันหลุดจากนี้ไปนะ พอมันหมดอายุขัย จิตนี้ออกจากร่าง มันก็ ไปตามเวรตามกรรม ถ้าคนที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเป็นโสดาบันจะกลับมาเกิดอีก ๗ ชาติ ถ้าเกิด เป็นสกิทาคามีละ ถ้าเกิดเป็นอนาคามีละ อนาคามีไปเกิดบนพรหม ถ้าเป็นพระอรหันต์ละ พระ อรหันต์ไปไหนละ นี่คุณสมบัติที่ความเป็นจริงของจิต

แต่คุณสมบัติของเราในปัจจุบันนี้ คุณสมบัติของเรามันมีวิชา มีกิเลสครอบงำอยู่ มัน

ครอบงำอยู่ มาร ค้นหาความทะยานอยาก ค้นหา-วิภาตค้นหามันขับเคลื่อนออกไป พอขับเคลื่อนมันก็มี ความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้ พอมีความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้ นี่มารเป็นใหญ่ กิเลสที่ว่าปฏิบัติธรรมแล้วมัน ไม่ได้ผลตามความจริง เวลาปฏิบัติเหนื่อยเนื้อดำใจว่าเราปฏิบัติแล้วก็ได้ไม่ได้ คนอื่นเขาทำได้หมดเลย ทำไมเราทำไม่ได้

สิ่งที่ปฏิบัติแล้วไม่ได้ก็เพราะอันนี้ สมุทัย มาร มารมันขับไส มารทำให้สับสน มารทำให้เรา คลาดเคลื่อน มันคลาดเคลื่อนกับความเป็นจริงตลอด เพราะมันคลาดเคลื่อนกับความเป็นจริงมันถึง ไม่สงบใจ ถ้ามันไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง กำหนดพุทโธๆ บริกรรมเข้าไป บริกรรม ย้ำคิด ย้ำอยู่กับที่ พุทโธๆ จิตมันไม่ส่งออก พุทโธๆ ถ้ามีสตินะ

เวลาถ้าผู้ปฏิบัติใหม่ เวลาพุทโธเข้ามามันอึดอัดขัดข้องไปหมดละ เพราะอะไร เพราะจิตนี้ มันเคยเร่ร้อน มันเคยเป็นอิสระของมัน พอมันมีสติบังคับมันก็เดือนร้อนแล้ว เด็ก ปล่อยให้มันเล่นทั้ง วัน มันเล่นของมันได้ จับมันให้อยู่นิ่งๆ เดียวมันก็ร้องไห้

จิตก็เหมือนกัน แล้วเวลาถ้าไม่ดูแลรักษามัน มันคิดประสามันเลย ไปตามอิสระ เร่ร้อนไป ได้ร่อยแปดเลย แล้วมันอยู่ที่เขาวนั้ปัญญานะ อยู่ที่บารมีของจิต จิตบางคนมีโทสจริต โมหจริต มัน อยู่ที่จริต ถ้าจริตของคนโทสจริต ไม่ได้เลย จี้โกรธ อะไรรกระทบไม่ได้เลย ไอ้โลกะก็ไอ้โลกอย่าง เดียว จะเอาแต่ได้ ถ้าหลง ไม่มีใครบอกก็เชื่อเขาอยู่แล้ว นี่มันเป็นจริต ถ้าจริตมันก็ไปของมัน มัน เร่ร้อนของมันอยู่อย่างนี้

แต่ถ้าเรามีความจริง แม้แต่ทำทานก็ต้องมีปัญหา แม้แต่รักษาศีลก็ต้องมีปัญหา แม้แต่ ปฏิบัติก็ต้องมีปัญหา ปัญญาๆ ตรงนี้ ปัญญามันเห็นคุณเห็นโทษ พอปัญญามันเห็นคุณเห็นโทษมัน ก็ตั้งใจจะทำ พอตั้งใจจะทำ มันก็พุทโธๆ มันไม่เคลื่อนออกไป

แม้แต่คำว่า “พุทโธ” พุทโธมันเป็นคำระลึก เราระลึกขึ้น สติระลึกแล้วกำหนดบริกรรม พุทโธๆ พุทโธกับความรู้สึกมันก็ยังเคลื่อนกันอยู่ มันยังไม่ลงเป็นอันเดียวกัน ถ้าพุทโธต่อเนื่อง แล้วทำอย่างไรจะให้มันลงร้องเดียวกันละ

ถ้าพุทโธๆ จนมันละเอียดเข้ามา มันพุทโธจนพุทโธได้ จากที่ไม่ได้เลย เพราะอะไร เพราะ มันเคยเร่ร้อน มันเคยเร่ร้อน มันไม่ลงร่อยกัน มันขัดแย้งกันตลอด แต่เราพุทโธๆ มันก็ขัดแย้ง ขัดแย้งแล้วมันเครียด ขัดแย้งแล้วมันอึดอัด เพราะมันก็ยังไม่ลงร้องเดียวกัน พุทโธเรื่อยๆ จนมัน

สมานกัน มันจะเข้าเป็นอันเดียวกัน พออันเดียวกันนะ พุทโธชั้กละเอียดขึ้น มันเบาบางขึ้น จนพุทโธไม่ได้ เอ้อะ! เอ้อะ! เป็นหนึ่ง เห็นไหม

ถ้าเป็นสมาธินะ สมาธิคือจิตที่สงบ ไม่รับรู้อารมณ์ พอไม่รับรู้ เห็นไหม อารมณ์ อารมณ์กับธาตุรู้ มันไม่ลงรอยกันตลอด ไม่ลงรอยกันเพราะอะไร มันไม่ลงรอยกันก็เพราะค้นหา เพราะมันมีค้นหาความทะยาน เพราะกิเลส การปฏิบัติที่มันยากอยู่นี้ ยากเพราะกิเลสของเรามันทำให้ยาก

แต่ถ้าสังขรรณๆ มันเป็นความจริงของมันอยู่แล้ว สังขรรณเป็นอย่างนี้จริงๆ คีล สมาธิ ปัญญา มันมีอยู่จริง แต่เราทำไม่ได้ ถ้าเราทำไม่ได้ เราไม่มีวาสนา ทำไม่ได้ เราไม่มีโอกาส แต่ความจริงมันมีอยู่แล้ว มันมีอยู่แล้วคืออะไร มันมีอยู่แล้วคือว่าเรามีสมาธิอยู่ สมาธิก็สมาธิของปุถุชนในสมาธิของความเป็นมนุษย์ไง ถ้าเราไม่มีสมาธิ คูลิ เวลาพ่อแม่สอนลูก เวลาถูกมันยอมรับผิด หนูผิด มันก็รับรู้ได้ นี่ถ้าไม่มีสมาธิมันเป็นอย่างไร ไม่มีสมาธิ พุคอะไรก็ไม่ฟัง พุคอะไรมันก็เป็นไป

แต่สมาธิของปุถุชน ปุถุชนแล้วกัลยาณปุถุชน ปุถุชนคือคนหนา ปุถุชนคือสามัญสำนึกของมนุษย์ สามัญสำนึกของมนุษย์มันก็มีสมาธิของมันอยู่แล้ว แต่สมาธิอย่างนี้เป็นสมาธิของมนุษย์ไง ถ้าสมาธิของมนุษย์มันก็ได้เรื่องของมนุษย์ เพราะเราทำบุญกุศลมา เราถึงได้เกิดมาเป็นมนุษย์นี้ ศักยภาพของมนุษย์

เวลาในบรรดาสัตว์สองเท้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นมนุษย์ แล้วมนุษย์ทำไมมันทำจิตใจให้มันองอาจกล้าหาญ ทำไมทำใจของมันผ่อนคลาย ทำไมทำหัวใจของเราให้สารอกคายกิเลสออกมาได้อย่างไร นี่มันทำได้จริงใจ ถ้าทำได้จริง ทำได้จริงอยู่ที่วาสนาของเรา ถ้าทำได้จริง เราพยายามของเรา เราทำความจริงของเราให้ได้ ถ้าใจมันจริงขึ้นมา เห็นไหม

เถาถั่ว เถาถั่วคือปัญญานะ มันจะต้มถั่ว จิตใจของเรา จิตใจของเรามันต้องมีเถาถั่ว มันต้องมีมรรคมีผล มีเหตุมีผลขึ้นมาเพื่อต้ม อุณหภูมิ ความร้อนมันจะทำให้หน้านั้นเดือด ความร้อนนั้นมันจะต้มถั่ว ถ้าเราไม่มีมรรค เราไม่มีเหตุมีผล เวลาทำหน้าที่การงานว่าเราเป็นคนมีปัญหา ปัญญา ปัญญาโลกก็ปัญญา ปัญญาโลก ปัญญาอย่างนั้นละ ปัญญาของพระพุทธศาสนา ปัญญาคือยับยั้งความคิดได้ ปัญญาของเราคือเอาตัวเราไว้ในอำนาจของเราได้ ปัญญาของเราคือบังคับจิตของเราได้ จิตของเรา เราบังคับไม่ให้ไปเสวย ไม่ให้ไปยึดมั่นถือมั่น ไม่ให้ไปยึดเอาว่า “อันนั้นก็ไม่ได้ อันนี้ก็ทุกข์”

อันนั้นคนโง่ คนโง่เพราะมือไปจับไฟ พอจับไฟมันก็ร้อน จับไฟมันก็พอง เพราะเราไปจับ แล้วเราไม่จับจะทำอย่างไร

“ก็มันหน้าที่การงาน”

อ้าว! เวลาหน้าที่การงานก็เป็นเรื่องหน้าที่การงาน ถ้ามีหน้าที่การงาน เวลาทำงานมีหน้าที่ขึ้นมา เราก็มีสติปัญญา เราก็ทำหน้าที่การงานของเรา ถ้าไม่มีความคิดมันก็ไม่มีการพูด ไม่มีการคิด มันก็ไม่มีการเคลื่อนไหว ร่างกายทำงานมันก็ต้องใช้ความคิด ขณะนั้นเราก็มีสติไปไง ถ้ามันทำงาน

แต่ถ้าพอเราจะภาวนา เราอยากได้ผล เราอยากได้สมาธิ เราอยากจะทำให้จิตเราเป็นอิสระ ถ้าจิตเป็นอิสระ มันไม่อยู่ในอำนาจของมาร มันไม่อยู่ในอำนาจของศรัทธาความทะยานอยาก มันอยากได้อะไรดีโดยที่มันยังไม่ทำอะไรจะดี

แต่ถ้ามันเป็นความจริง พอมันสงบ มันปล่อยวางมาหมด มันเป็นสัมมาสมาธิ มันปล่อยหมด มันเป็นเอกเทศ พอเป็นเอกเทศ สิ่งนี้มันจะมีความสุขมาก จิตใจของเรา ตั้งแต่เกิดมา ความรู้สึกนึกคิด จิตไม่เคยได้พักเลย จิตไม่เคยได้พักเลย แม้แต่นอนหลับมันก็ฝัน เวลานอนหลับนะ มันก็แค่เบาเครื่อง มันไม่ได้พัก แต่พอจิตมันลงสมาธิ มันพัก หมายความว่า ชั้นชักรับจิตมันแยกออกจากกัน ความรู้สึกนึกคิดกับจิตมันแยกออกจากกัน มันปล่อยวางได้ มันมีอิสระได้ พอมีอิสระได้มันจะมีความสุขมาก มันจะมีพลังมาก

ถ้ามีพลังมาก ถ้าสงบแล้วพอมันคลายตัวออกมา มันสดชื่น พอมันสดชื่นออกมา มันรื่นเริง มันมหัศจรรย์ มันมหัศจรรย์ มหัศจรรย์ตัวเอง มันมหัศจรรย์จิตตัวเอง ทำไมมันเป็นอย่างนี้ๆ ศึกษาธรรมะมา ศึกษามาก็เข้าใจ เข้าใจเอง เข้าใจว่าเป็นอย่างนั้น มรรค ๘ ก็เข้าใจ อริยสัจก็เข้าใจ ทุกอย่างก็เข้าใจหมดเลย แต่เวลาจิตมันสงบ อิม! มันแตกต่างกัน รสชาติมันแตกต่างกันเพราะมันเป็นสมบัติของจิต เพราะจิตมันได้สัมผัส

แต่ขณะที่เราได้ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันศึกษาด้วยอาการ ศึกษาด้วยสามัญสำนึก แต่เวลาจิตสงบเข้ามา มันเป็นเอกเทศ มันเป็นอิสระของมัน พออิสระของมัน ครูบาอาจารย์ท่านสอนว่าพยายามรักษาไว้ เวลามันคลายออกมาก็พุทโธต่อเนื่องเข้าไปให้จิตสงบเข้าไป พักไว้ก่อน พักจนมีกำลัง

ถ้าคนมีอำนาจวาสนานะ เวลาจิตสงบแล้วมันจะเห็นกาย เห็นกายด้วยบาร์มี เห็นกายด้วย

อำนาจวาสนาของตัว แต่ส่วนใหญ่แล้วไม่ค่อยได้เห็น ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้เห็นเพราะอะไร คุณ ผู้ที่มีคุณธรรม ผู้ที่มีปัญญาในสังคมมนุษย์มันมีก็เปอร์เซ็นต์ แต่ไอ้ชนชั้นกลางอย่างพวกเรานั้นมีเยอะ มันมีเยอะ เวลาจิตมันสงบแล้วก็คือสงบ

หลวงตาท่านบอกว่ามีอยู่ ๕ เปอร์เซ็นต์ที่จิตก็กระทบ มันมีอยู่ประมาณ ๕ เปอร์เซ็นต์ในจำนวนของประชากรที่เกิด ในประชากรของจิต

จิตที่สร้างบุญกุศล เพราะคนที่สร้างบุญกุศลมันต้องสร้างได้มากกว่า มันต้องเป็นผู้ชวนขายได้มากกว่า การที่ชวนขายได้มากกว่า อำนาจวาสนาบารมีของเขาต้องมากกว่า เวลาจิตสงบแล้ว จิตที่กระทบมันจะมีฤทธิ์มีเดช มันจะรู้จะเห็น อันนี้เขามี แต่โดยส่วนใหญ่แล้วเราก็เอาตัวรอดได้ เราก็มีอาชีพ เราก็ดำรงชีวิตของเราได้

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราปฏิบัติ จิตมันสงบ ถ้ามันสงบ มันจะสงบเข้ามาโดยปกติ สงบเข้ามาแล้วไม่รู้ไม่เห็นอะไร แต่ขอให้สงบ เพราะสัมมาสมาธิ เราทำเพื่อความเป็นสมาธิ สมาธิก็คือสมาธิ มันจะว่ามีบารมีหรือไม่มีบารมีนั่น อันนั้นมันเป็นนิสัย มันเป็นพันธุกรรม มันเป็นอำนาจวาสนาของจิต ไอ้ที่ว่าจะไปรู้ไปเห็นต่างๆ มันเป็นวาสนาของจิต แต่ความสงบก็คือความสงบ

ที่ว่าอริยสัจมันมีหนึ่งเดียวๆ สิด สมาธิ ปัญญา ถ้าสมาธิก็คือสมาธิ แต่สมาธิถ้ามันสงบเข้ามาแล้ว ถ้าจิตก็กระทบมันจะรู้จะเห็นต่างๆ เราก็มีสติปัญญารักษาไว้ แต่ถ้ามันสงบเข้ามา สงบเข้ามา ก็มีความสุข มีความสุข มีกำลัง แล้วมันมองอาจกล้าหาญมาก เหมือนกับจะออกจากรูออกเห็น อยากจะทำ อยากจะเป็น

แต่ถ้ามันจะเป็นจริง คำที่ชอบ งานชอบ การทำงานที่ชอบ งานของเรา งานในการทำความสงบของใจ งานของสมณะ งานสมณะคืองานทำความสงบของใจ ถ้าใจสงบแล้วเราก็มีพื้นฐาน เราก็มีคุณธรรมเป็นคุณสมบัติของเรา เห็นไหม อัตตสมบัติของจิต จิตมีสมบัติของมัน อันนี้มันจะฝังใจเราไปตลอดเลย

แล้วถ้าพอจิตรักษาไว้ ถ้ามันคลายออกมาเราก็กำหนดเข้าไป กำหนดพุทโธต่อเนื่อง เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิถ้ามันเข้ามาสงบอีก จนมีกำลัง สังเกตให้ดี พอสังเกตให้ดีนะ จิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นกาย จิตเห็นจิต จิตเห็น คำว่า “จิตเห็น” ถ้ามรรค นี่เถาถั่ว เถาถั่วมันเป็นพลังงาน เถาถั่วมันจะต้มถั่ว ต้มถั่วก็ต้มจิตใจ

ตัวจิตนี้แหละ ตัวจิตนี้ตัวสำคัญ เวลาปฏิสนธิจิตมันเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ มันไปตามแต่เวรแต่กรรมของมันโดยอำนาจวาสนาจับดันกันไป มันเวียนว่ายตายเกิดหมุนมันไป นี่หมุนไปเพราะความไม่รู้ไง คุณไปเกิดภพชาติใดแล้วแต่ เกิดในครรภ์ คลอดออกมา ไปคลอดที่โรงพยาบาล เขาจดไว้เลยเวลาเท่าไร ไปคลอดที่ไหนล่ะ เวลาเกิดมาไม่รู้ นี่ไง สิ่งที่เป็นอำนาจวาสนาเวลามันเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะมันไม่รู้นะ เวลาไปเกิดเป็นเทวดา ปุบ! มาแล้ว โอ๊ะ! โอบปาติกะ เกิดในนรกก็เกิดเลย เกิดแล้วก็เกิดเลย นี่ผลของวัฏฏะ

แต่จะต้มถั่วมันไม่เป็นอย่างนั้น เวลาอริยสัจ เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาสติปัญญามันพร้อมใจ เพราะเราทำสัมมาสมาธิใช่ไหม เพราะจิตเราเป็นสมาธิ สมาธิมีสติไหม ถ้ามีสติ สติเป็นผู้บริหารใช่ไหม ถ้ามันบริหารจิต ถ้าจิตมันนุ่มไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง มันรู้มันเห็นของมัน มันไม่ใช่ไปแบบวัฏฏะ ไปแบบไปเกิดถึงรู้ เกิดแล้วถึงรู้ นี่ไปด้วยความไม่รู้แต่นี้มันรู้ สัมมาสมาธิมันรู้ สัมมาสมาธิมันเห็น ที่ว่าจิตที่มันองอาจกล้าหาญที่มันแกล้วกล้ามาก ที่มันจะทำหน้าที่การงานของมัน มันจะเกี่ยวกลืนกิเลสเลย มันจะเกี่ยวกลืนมารเลย แต่มารอยู่ไหน มารอยู่ไหน

คุณ เวลาไฟมันเผา เขาทำอะไรไถนา เขาเผาไฟ แล้วมันเผาไปหมด แล้วมันเป็นประโยชน์อะไรล่ะ นั่นเขาปรับพื้นที่ เขาจะปลูกไรไถนาของเขาใหม่ แต่มันไม่ใช่ เถาถั่วมันจะต้มถั่ว เพราะอะไร เพราะมันมีเวรมีกรรมต่อกัน คุณ พี่น้องเขาขัดแย้งกัน เขาจะทำลายกัน แต่เวลาเขาพูดขึ้นมาเป็นกวี เป็นคตธรรม น้องชายเขาสลตใจนะ ปล่อยพี่ชายเขาไป เพราะอะไร เพราะพี่น้องกันเองจะฆ่ากันเอง อันนี้มันเป็นทางโลก

แต่ถ้ามันเป็นกิเลสนะ จิตต้องแก้จิต สมาธิเกิดมาจากไหน? สมาธิก็เกิดที่ใจ ถ้าใจมันไม่ผ่อนคลายเข้ามามันจะเป็นสมาธิได้อย่างไร ถ้าเป็นสมาธิขึ้นมาแล้วมันจะหาเถาถั่วเพื่อมันจะทำพลังงานขึ้นมา พอมีพลังงานขึ้นมาแล้วมันจะต้ม มันจะทำลาย ทำลายตัวมันเอง จิตแก้จิต ถ้าพอจิตมันสงบแล้ว มันองอาจมันกล้าหาญ มันจะเกี่ยวกลืนกิเลส แต่หากิเลสไม่เจอ

ถ้าหากิเลสไม่เจอนะ เวลามันเสื่อมมาเราก็ได้แค่นี้ คนที่อำนาจวาสนาน้อยจิตมันเป็นสมาธิก็คิดว่าสมาธิคือนิพพาน แม้แต่สมาธิก็คิดว่าสมาธิเป็นนิพพานเลย เพราะอะไร เพราะเราทำสมถะพุทโธเกือบเป็นเกือบตาย ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ “โอ้อโฮ! ใช้ปัญญาดีมากแล้วนะ ที่ว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา เราก็ได้ใช้ปัญญามา โอ้ย! ปัญญาของเราแยกแยะ ทำลาย ชำระล้างกิเลสมา

เป็นชั้นเป็นตอนเลย เราใช้ปัญญาหมาหมดเลย”...นี่คือปัญญาอบรมสมาธิ

อยู่ที่อำนาจวาสนาของคน ถ้าคนวุฒิภาวะมันด้อย เวลามันใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เขาบอก “นี่คือภาวนามยปัญญา” ถ้ามันเป็นภาวนามยปัญญา สิ่งที่ทำมันเป็นเรื่องโลกๆ เป็นเรื่องโลก เป็นสามัญสำนึกของเรา นี่ปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิก็ความรู้สึกนึกคิดเรานี้แหละ

คุณสิ เวลาเราเริ่มต้นทำงาน ใครเป็นคนทำ เราต้องออกแรงเองใช่ไหม นี่ก็เหมือนกัน จิตเวลามันจะเริ่มทำสมาธิมันก็ต้องใช้ความคิดของมันนั่นแหละ เวลาพุทโธๆ วิตกวิจารณ์ก็เป็นความคิดเหมือนกัน วิตกวิจารณ์ สามัญสำนึก นี่พื้นฐานเลย มันเป็นเรื่องพื้นฐานของจิตที่มันจะทำความสงบของใจเข้ามา แล้วเวลามันใช้ปัญญาขึ้นมา เขาบอกว่า “นี่เป็นภาวนามยปัญญา”...มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ

พอปัญญาอบรมสมาธิขึ้นมา เพราะปัญญาอย่างนี้มันปัญญาจากโลก ปัญญาจากความรู้สึกนึกคิดของเรา แต่พอจิตมันสงบ พอใช้ปัญญาขึ้นมามันก็ปล่อยๆ ปล่อยแป๊บเดียวเดี๋ยวก็คิดอีก ถ้าปัญญาอบรมสมาธินะ แต่ถ้าเป็นพุทโธๆ เวลามันละเอียดเข้ามา ถ้ามันเบาขึ้นมา ส่วนใหญ่แล้วตกภวังค์ พอมันละเอียดเข้ามามันวูบหายไปเลย หรือมันละเอียดเข้ามา มันเข้าไปเฉยอยู่อย่างนั้นละ แล้วทำอย่างไรต่อ

ถ้าเฉยๆ อยู่อย่างนั้นต้องพุทโธต่อเนื่อง ถ้าเฉยๆ อยู่ จิตมันไม่ยอมทำงานต่อเนื่องไป แล้วพอมันเฉยๆ อยู่นี้ โดยธรรมชาติทุกคนมันง่าย พอความมันง่ายก็คิดว่าอันนี้สุดความสามารถแล้ว พุทโธจนพุทโธไม่ได้แล้ว มันก็สุดชอยแล้วมันจะไปไหนต่อ

จิตมันมีชอยใหม่ ความคิดมันมีชอยใหม่ มันยังไปได้อีกเยอะแยะเลย มันจะไปสุดชอยตรงไหน แต่เพราะว่าความอ่อนด้อย วุฒิภาวะเราอ่อนด้อย พอกิเลสมันสร้างเรื่องขึ้นมา พุทโธๆ จนมันสุดชอยแล้ว มันก็ไปเฉยๆ อยู่ มันอะไรไม่ได้แล้ว ถ้ามันระลึกพุทโธ มันระลึกได้ เพราะความคิดมันยังเกิดได้ เพราะอะไร เพราะสุดชอย เราก็คิดเองว่าสุดชอย ความรู้สึกเราก็กังมีอยู่ แต่เราคิดเข้าข้างตัวเองว่ามันสุดชอยไป มันสุดชอยเพราะมันมันง่าย เพราะมันไม่มีปัญญาพอ

แต่เราระลึกพุทโธต่อเนื่องขึ้นไป ระลึกพุทโธๆ จนพยายามพุทโธแล้วมันพุทโธไม่ได้ ขณะพุทโธได้หรือพุทโธไม่ได้ ผู้ที่ปฏิบัติจะรู้ ส่วนใหญ่แล้วพุทโธได้ แต่เพราะความอยากได้ผลเร็วเกินไป ใจเร็วด่วนได้ว่าสิ่งนี้เป็นสมาธิ ทั้งๆ ที่มันยังไม่เป็น แต่มันกำลังจะเป็น ถ้ามันกำลังจะเป็น

เราพุทโธตั้งแต่เริ่มต้นมามันก็อึดอัดขัดข้อง มันก็เครียดอยู่แล้ว แล้วเราพยายามพุทโธๆ จนจิตมันยอมกระทำ อันนี้ก็เป็นผลงานของเราแล้ว

จิตมันไม่ยอมกระทำนะ จิตมันเบื่อ จิตมันต้องการเร่ร้อน มันต้องการคิดตามแต่อำนาจของมัน มันต้องการความคิดที่กิเลสมันยื่นให้ แต่มันไม่ยอมรับความเป็นจริง มันไม่ยอมรับธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เพราะเราใช้สติเราใช้การบังคับ เราพยายามกระทำอยู่นี้มันยอมรับพุทโธแล้ว พอมันยอมรับพุทโธ มันก็บิกรกรรมเข้ามาได้เรื่อยๆ แต่พอกำบิกรกรรมเข้ามาเรื่อยๆ แล้วมันมาสู่ความมักง่ายของจิต

กิเลสมันละเอียดยไปเรื่อยๆ มันก็มักง่ายว่า “สุดซวยแล้ว มันเข้าไปอยู่เฉยๆ มันก้าวหน้าไปไม่ได้อีกแล้ว ทำจนสุดความสามารถแล้ว” นี่กิเลสมันหลอกทั้งนั้นนะ นี่หลุมพรางของมัน หลุมพรางของกิเลสให้เรายอมจำนนอยู่แค่นั้น

แล้วถ้าครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติเป็นนะ นี่มันพุทโธได้จริงๆ แล้วมันพุทโธได้ แต่ไอ้ผู้ที่ปฏิบัติมันบอกว่าสุดซวย ถ้าครูบาอาจารย์ท่านมีอุบายนะ ท่านบอกว่าสมมุติว่านิก จะนิกได้ไหม? ได้ค่ะ

ก็มันได้อยู่แล้ว ไม่ใช่ได้ค่ะหรืออก มันได้อยู่แล้ว แต่เขาใช้อุบายให้คนคนนั้น ให้ผู้ปฏิบัตินั้น หูตาสว่างขึ้นมา ผู้ปฏิบัตินั้นถ้าไม่หูตาสว่าง ผู้ปฏิบัตินั้นมันจะไม่ก้าวเดินต่อไป นี่คุณสมบัติของครูบาอาจารย์ท่านเป็นแบบนี้ ท่านรู้ที่อยู่ ฟังก็รู้ ดูก็เห็น เพียงแต่จะพูดหรือไม่พูดนะ พูดขึ้นมาแล้ว มันก็น้อยเนื้อต่ำใจใจ “โธ้ย! ครูบาอาจารย์ไม่ให้กำลังใจเลย”

ให้ ให้กำลังใจ ให้ปัญญา ให้ตัวเองฉลาดขึ้นด้วย แต่ด้วยความโง่ ด้วยความที่กิเลสมันครอบงำมันนะ “นี่มันสุดซวยแล้ว มันไปไม่ได้แล้ว”

ถ้ามีสติปัญญาพยายามนิกพุทโธต่อเนื่องไป ไม่สุดหรืออก ถ้าไม่สุดแล้วมันต่อเนื่อง ต่อเนื่องคือจิตมันละเอียดยขึ้นไป ละเอียดยขึ้นไปนะ ถ้ามันจะวูบ วูบลงขนาดไหนเราก็มีสติพร้อม ถ้าละเอียดยเข้าไป ละเอียดยจนมันจะระลิกไม่ได้ มันจะระลิกไม่ได้เลย ถ้าระลิกไม่ได้มันจะเข้าสู่อัปทานะ ถ้าเข้าสู่อัปทานะ สมามิมันเป็นแบบนี้ ถ้าสมามิถ้าเข้าสู่อัปทานะ มันจะสักแต่ว่ารู้แหละ อันนี้มหัศจรรย์มาก

เพราะครูบาอาจารย์ท่านพูดบ่อย ให้อารมณ์ใหญ่ๆ น้อยคนนักที่จะทำได้ ว่าอย่างอย่างนั้นเลย

นะ น้อยคนนักที่จะทำได้ แล้วพอทำได้แล้ว เพราะไม่ต้องทำถึงตรงนี้ แค่อุปจารสมาธิมันก็วิปัสสนาได้แล้ว แต่ถ้าเข้าสู่อุปปนาได้ น้อยคนนักที่จะทำได้ แล้วทำได้ไม่บ่อยนัก แต่ไอ้ประเภท ๕ เปอร์เซนต์ ทำได้ ถ้าทำได้อย่างนี้ละ อันนี้พูดถึงความมหัศจรรย์ของจิต

พอจิตมันมหัศจรรย์แล้วถ้ามันคลายตัวออกมา จากอุปปนาสมาธิคลายตัวออกมาเป็นอุปจาระ อุปจาระคือจิตมันกระทบได้ จิตมีความคิดได้ ถ้าจิตไม่มีความคิดได้มันจะใช้ปัญญาได้ไหม จิตไม่มีความคิดได้มันจะวิปัสสนาได้ไหม? มันวิปัสสนาไม่ได้หรอก ถ้ามันจะวิปัสสนามันต้องคลายออกมา พอคลายออกมมาถึงอุปจาระ น้อมไปทันที น้อมไปที่กาย ถ้ามีเวทนาขึ้นมา หงุดหงิดอะไร จับเลย เพราะตรงนี้จิตจริง จิตมีกำลังจริง ถ้าจับสิ่งใดได้นะ พอใช้ปัญญาไปมันจะทะลุทะลวงเลย คำว่า “ทะลุทะลวง” คือมันเป็นไตรลักษณ์ คำว่า “ทะลุทะลวง” คือมันพิจารณาแล้วมันทำลายจนมันเห็นจริง เห็นใหม่ เถาถั่วๆ

เถาถั่วคือการกระทำ เถาถั่วคือขั้น ๕ เถาถั่วคือมรรค เถาถั่วคือความจริง ความจริงที่มันเป็นจริง ถ้าความจริง ถ้ามันจุดไฟติด เถาถั่วมันจะต้มถั่ว จิตมันมีกำลังของมัน มันจะทำลายอวิชชาในหัวใจ มันพิจารณาของมัน มันแยกแยะของมันด้วยกำลัง ด้วยปัญญา อันนี้ต่างหากถึงเป็นภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการภาวนา ปัญญาในพระพุทธศาสนา ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา ปัญญาจากมรรค ปัญญาจากเถาถั่ว ปัญญาจากเถาถั่วจะต้มถั่ว อันนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอกว่าศาสนาพุทธเป็นแห่งปัญญา แล้วเราก็พยายามฝึกหัดปัญญากันอยู่นี้ เราต้องการปัญญาอย่างนี้ ปัญญาอย่างนี้คือภวานามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา ไม่ใช่ปัญญาจากการศึกษา ไม่ใช่ปัญญาจากในตู้ ปัญญาจากตำรับตำรา ปัญญาจากชีวประวัติของครูบาอาจารย์ของเรา

อันนั้นมันเป็นแค่คติธรรม คติธรรมที่เราไปศึกษา คติธรรมของครูบาอาจารย์ คติธรรมของท่านที่ท่านปฏิบัติมาทั้งชีวิตของท่าน นั่นเป็นวิถยานิพนธ์ของท่าน เราศึกษามาเป็นแนวทาง ศึกษามาเป็นแบบอย่าง แล้วเราพยายามปฏิบัติ ปฏิบัติมันจะเกิดขึ้นจากการกระทำแบบนี้ เกิดขึ้นจากถ้าจิตมันสงบเข้ามาแล้ว ถ้ามันคลายตัวออกมาเป็นอุปจาระแล้ว ถ้ามันจับสิ่งใดได้ มันพิจารณาไปได้ มันจะเห็นความมหัศจรรย์ มหัศจรรย์หัวใจ มหัศจรรย์มรรค มหัศจรรย์ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มหัศจรรย์สัจจะความจริง

สัจจะความจริงที่มันมีอยู่นี้ แต่พวกเราเข้าไปไม่ถึง พวกเราทำไม่ได้ เราไม่เข้าสู่สัจจะความจริง

ไง เราเข้าสู่สัญญา เข้าสู่ความจำ เข้าสู่จินตนาการ แล้วพอจินตนาการไปมันก็ลุ่มๆ ดอนๆ อย่างนี้ ล้มลุกคลุกคลานอย่างนี้ แล้วบอกเกิดมาไม่มีอำนาจวาสนา

แต่เวลาถ้าปฏิบัติตามความเป็นจริงขึ้นมาแล้ว มันเห็นความจริงขึ้นมา มันภาวนาของมันขึ้นมา มันชัดเจนเลย ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้น ถ้าคนก้าวเดินต่อเนื่องไป พอจิตใจมันพัฒนาขึ้นไปมันจะรู้ว่าเรามาจากไหน เวลาเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิมันเป็นปัญญาอย่างนี้ใหม่ ถ้ามันเป็นปัญญาอย่างนี้ เวลาเราใช้ปัญญาบ่อยครั้งเข้า ถ้าจิตมันเป็นภาวนามยปัญญา ใช้ปัญญาบ่อยครั้งเข้า ถ้ากำลังสมาธิมันอ่อนมันก็จะลงมาสู่ปัญญาอบรมสมาธิ มันจะลงมาสู่สามัญสำนึก ถ้าลงมาสู่สามัญสำนึก บ๊ีบ เวลาใช้ปัญญาไปแล้วมันไม่ทะลุทะลวงแล้ว มันไม่เป็นไตรลักษณ์แล้ว เพราะมันไปไม่ได้ มันไปไม่ได้เพราะอะไร เพราะมันไม่สมคูล ไม่สมคูลเพราะอะไร เพราะสมาธิมันอ่อนลง

ถ้าอ่อนลง ต้องกลับมาทำความสงบของใจ ออกมาใช้ปัญญาอบรมสมาธิให้มันเข้มแข็งขึ้น ให้มีกำลังขึ้น พอมันใช้ปัญญาต่อเนื่องไป ด้วยฐานของสมาธิ ศิล สมาธิ ปัญญา ปัญญาที่เกิดจากสัมมาสมาธิ ปัญญาที่เกิดจากจิตที่เป็นจริง ปัญญาที่เกิดจากความเป็นจริงมันจะเป็นไตรลักษณ์ มันจะพิจารณาของมันไป นี่มันรู้มันเห็นนะ คนภาวนาเป็น

สิ่งที่ยังภาวนาไม่เป็น คนภาวนาไปไม่มีครูบาอาจารย์คอยบอกมันจะล้มลุกคลุกคลาน เพราะเวลามันเสื่อม เวลามันท้อมันถอย เราปฏิบัติไปเพราะเราไม่เคยรู้ไม่เคยเห็น เราก็อาจจะ ได้มรรคได้ผล ได้การกระทำที่สมควรปรารถนา แล้วพอมันจะเข้าค่ายเข้าเข็ม มันจะสมควรปรารถนา มันก็มูมานะเอาใหญ่โตไปเลย ใหญ่โตไปเลยมันก็ตกไปอีกข้างหนึ่ง ตกไปกามสุขัลลิกานุโยค อตตกิลมถานุโยค ทางสองส่วนที่ไม่ควรเสพ ทางสองส่วนที่ไม่ควรเป็น แต่มันเป็นตลอด มันเป็นตลอดเพราะอะไร เพราะเราไม่รู้

เวลามันทุกข์มันยากก็อยากจะให้มันเป็นจริงขึ้นมา เวลาเป็นจริงขึ้นมา ทำจริง ทำมูมานะ มันก็เลยเถิดไป เเลยเถิดไปมันต้องดีสิ เเลยเถิดไปแล้วมันทำให้เสียหาย อ้าว! แล้วเสียหายแล้วทำอย่างไรละ

ถ้ามันมีความเข้มแข็ง มันพยายามขบขันไปข้างหน้ามันก็ไปไม่ได้ เพราะมันเสื่อม มันเสื่อมแล้วมันทุกข์ “มันเสื่อมแล้วปฏิบัติแล้วเจ็บช้ำน้ำใจอย่างนี้ปฏิบัติไปทำไม ปฏิบัติไปแล้วมันมาเจ็บช้ำน้ำใจ ทำแล้วมันไม่ได้สมควรปรารถนา ทำแล้วมันผิดพลาด ทำแล้วมันเสียหายตลอด ทำไปทำไม”...ถ้ามันไปรู้ไปเห็นอย่างนั้นเข้ามันก็ต้องถอยออกมา ถอยออกมาสู่ความสงบ

ถ้าปฏิบัติไปมันมีเจริญแล้วเต็ม ถ้าคนไม่เจริญเลย ไม่มีความมีคุณธรรมขึ้นมาเลย มันจะเอาอะไรมาเต็ม ถ้ามันไม่เคยพัฒนาขึ้นมาเลย ไม่เคยเป็นสัมมาสมาธิเลย ไม่เคยออกฝึกหัดใช้ปัญญาเลย มันก็ย่ำอยู่กับที่นั่นนะ มันไม่ก้าวเดินขึ้นมา พอมันก้าวเดินขึ้นมาแล้วมันจะเห็น เห็นระหว่างว่าโลกีย์ปัญญากับโลกุตตรปัญญามันแตกต่างกันอย่างไร

ปัญญาของโลกคือสามัญสำนึกของนักวิชาการ นักวิจัยทำวิจัยต่างๆ นี่ปัญญาของโลก ได้ทั้งนั้นนะ ทำวิจัยต่อยอดงานวิชาการของใครก็ได้ มันต่อยอดไปได้เรื่อยๆ นั่นนะ แล้วมันไม่จบสิ้นหรอก เพราะเรื่องของโลกมันไม่มีวันจบวันสิ้น

แต่ถ้าเป็นภวานามยปัญญาเวลามันเกิดขึ้น งานของธรรมๆ เวลาพิจารณาไป ถ้าจิตมันสมมูลของมัน มรรคสมมูลมันก็ปล่อย เพราะมันสมมูลเห็นใหม่ เทวเม ภิกขเว ทางสองส่วนที่ไม่ควรเสพ มัชฌิมาปฏิปทา ทางความสมมูลอันนี้ ถ้าความสมมูลอันนี้ อะไรมันสมมูลล่ะ? สติ สมาธิมันสมมูล เพราะมีสติมันถึงมีสมาธิ เพราะมีสมาธิขึ้นมา มันเกิดปัญญาที่เป็นมรรค ปัญญาเป็นธรรม ไม่ใช่ปัญญาของเรา ถ้าปัญญาของเรา “เราต้องเป็นอย่างนี้ เราจะต้องความพอใจอย่างนี้” นี่จิตนิสัยใจ

แต่ถ้ามันเป็นจิตนิสัย ถ้ามันเป็นธรรม มันสมมูลของมัน มันสมมูลด้วยอะไร คุณิ โทสจิริต โมหจิริต จิริตของใครสมมูลอย่างไร ถ้าโทสจิริตมันจีโกรธ มันรุนแรง มันต้องมีความสมมูลของมัน มันถึงจะปล่อยของมัน มันจิตนิสัยของคน กิเลสของคน บางคนกิเลสหยาบ บางคนกิเลสหนา บางคนชอบอย่างหนึ่ง บางคนไม่ชอบอย่างหนึ่ง มันต้องสมมูลของมัน มันถึงจะไปถอดพิษอันนั้นได้ ถ้าถอดพิษของมันได้นะ ถ้ามันสมมูลมันก็ปล่อย ปล่อยก็ตั้งทักปหาน ถ้าคนภวานาใหม่ๆ แล้วไม่มีครูบาอาจารย์บอก พอปล่อยแล้วชื่นใจมาก ทั้งชื่นใจ ทั้งพอใจ แล้วถ้าไม่มีสติปัญญารักษาไว้ มันพอใจ พอใจในผลนั้น เวลาปล่อยมันมีความสุขมากนะ

เวลาเราทุกข์เรายาก เราปฏิบัติแสนทุกข์แสนยากเลย ถ้าจิตมันสงบ “โอ้โฮ! พอใจ มันเป็นความมหัศจรรย์ จิตนี้ทำไมมหัศจรรย์ขนาดนี้ จิตนี้ ทำไมเราอยู่กับจิตแต่เราไม่เคยเห็นสภาพแบบนี้เลย อู๋! ทำไมมันมหัศจรรย์ขนาดนี้”...นี่ชั่วคราวนะ พอเดียวเสื่อมไปร้องไห้

มหัศจรรย์จริงๆ แต่ความมหัศจรรย์มันมาจากเพียรชอบ ความมหัศจรรย์เกิดจากความเพียร ความวิริยะ ความอดุทธาหะ ความแสวงหา มันถึงเกิดมา แล้วพอเกิดมามันได้แค่นี้ แล้วเหตุมันไม่พอ เดียวมันก็คลายตัวออก แล้วเราก็ต้องทำ

ครูบาอาจารย์ท่านสอนนะ สอนให้ชำนาญวดี ชำนาญในการรักษา ชำนาญในการเข้าการ ออก คูตี ของใช้เรา เราเอาออกมาใช้เสร็จแล้วเราก็เก็บถนอมอย่างดีเลย เก็บ เคี้ยวเราเอาออกมาใช้ ใช้แล้วเราก็เก็บ มันยังอยู่ใช้ใหม่ นั่นเป็นวัตถุ แต่ถ้าเป็นหัวใจละ หัวใจมันจะอยู่ได้ด้วยคามเพียร ชอบ ความวิริยะ ความอุตสาหะ รักษาตรงนี้ไว้ ชำนาญในวดี พอจิตมันจริงขึ้นมาแล้วเราน้อมไป เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความจริง แล้วใช้ปัญญาไป ทิ้งปัญญาไป เวลานั้นสมควร เวลานั้นปล่อย โอ้อโฮ! มันทำไมมันเป็นอย่างนี้ละ จนคิดว่าเป็นพระอรหันต์นะ

แต่ครูบาอาจารย์เราท่านผ่านมาแล้วนะ ไอ้เนี่ยเพิ่งหญาปากคอก เพิ่งจะเริ่มหัดภาวนา ถ้าหัด ภาวนาแล้ว มันปล่อยมันก็ต้องปล่อยอย่างนี้ มันเป็นอย่างนี้จริงๆ มันเป็นหนทางที่จิตต้องก้าวเดิน ไปตามนี้ มันเป็นหนทางที่มักโค ทางอันเอกที่จิตต้องก้าวเดินไป ถ้าจิตก้าวเดินไป พอก้าวเดินไป พอมันเห็นสติปัญญา ๔ แล้วมันพิจารณาของมัน มันปล่อยวางของมัน ปล่อยวางด้วยอะไร? ปล่อย วางด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ปล่อยวางด้วยข้อเท็จจริง จิตมันจริง สมาธิจริง ปัญญาจริง ความเป็นจริง มันถึงชำระกิเลสที่เป็นของจริงๆ ในใจได้จริงๆ ถ้ามันทำลาย มันปล่อยวางกิเลสในใจได้จริงๆ มัน ถึงมีความสุขไป

แม้แต่ว่าจิตที่เป็นสมาธิเรายังมีความมหัศจรรย์กับความเป็จริงของเรา เรายังมหัศจรรย์กับ จิตของเรามันมหัศจรรย์ขนาดนี้เลย แล้วพอใช้ปัญญาไป เวลานั้นต้มถั่วๆ เวลาจุดไฟได้ขึ้นมา เถา ถั่วจุดไฟติดขึ้นมา มันให้แสงสว่าง มันให้ความร้อน โอ้อโฮ! มหัศจรรย์ๆ เวลาต้มถั่ว ถั่วถั่วมันจะสุก ขึ้นมา โอ้ย มันได้กินถั่ว จิตมันจะมีคุณภาพของมัน จิตมันจะมีคุณงามความดีของมัน เวลานั้น ปล่อย โอ้อโฮ! มันมหัศจรรย์มากนะ

ถ้ามหัศจรรย์ขนาดไหน แล้วถ้าการบำรุงรักษาไม่ดี เสื่อมแน่นอน เวลาปฏิบัติไป จิตนี้เป็น นามธรรม รักษายาก คูตี ปกติของเราเวลาเราโกรธ เราไม่พอใจ รักษามันได้ใหม่ แล้วเวลามันดี ขึ้นมา ภาวนามันเป็นความดีทั้งนั้นนะ ศีล สมาธิ ปัญญาเกิดขึ้นมาจากจิต เวลามันดีขึ้นมาละ เวลา เราปฏิบัติ ศีล สมาธิ ปัญญา เวลามันดีขึ้นมา โอ้อโฮ! เราจับติดนะ คูตี เขาจับทำงาน จับชิ้นงานไป โอ้ย! ทำอะไรมันคล่องแคล่ว มันดีงามไปหมดละ เวลานั้นจะเสื่อมนะ เฮ้ย! ของดีๆ มันล้มเลย แล้ว ทำอย่างไร

นี่ไง ในวงกรรมเรา ครูบาอาจารย์ท่านถึงไม่ให้ลูกคลุกกันมากเกินไป การคุยการเล่นกันมัน ก็เป็นโทษของมัน การคุ้นเคยกัน วิชาสะๆ วิชาสะด้วยสังคมโลกนะ เราอยู่ด้วยกันมันก็ต้องมีความ

คุ้นชินกันเป็นธรรมดา คุ้นชินคือวิสาสะ หยิบจับอะไรให้อ้วนกันได้ แต่ถ้าคุ้นชินไป กระทบกระเทือน เพราะคนภวานามันรู้ เขาถึงต้องให้มีความสงบมีความสงบ รักษาใจ

ใจมันรักษายาก เวลาปฏิบัติขึ้นมามันแสนทุกข์แสนยาก แล้วที่มันได้มาก็ได้มาจากความแสนทุกข์แสนยาก ได้เกิดมาจากความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะ ความอดุสาหะรักษาใจ เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา การเคลื่อนไหว การก้าวเดินไป การก้าวเดินไปโดยกิริยา

แต่ถ้าจิตมันสงบบนทางจงกรม อุปจาระมันเดินจงกรมได้ แต่ถ้าอัปนาต้องนั่งลงเลย เพราะอัปนามันสักแต่ว่ารู้ มันจะก้าวเดินไปไหน เพราะจิตมันไม่ออกรับรู้ จิตมันไม่ออกรับรู้เรื่องร่างกาย มันจะเดินได้อย่างไร ถ้ายืนอยู่ ถ้าใครยืนได้ ยืนได้ แต่ถ้าส่วนใหญ่ยืนอยู่แล้วมันจะล้ม ต้องนั่งลง นั่งบนทางจงกรมนั่นนะ พอนั่งลงแล้วมันสักแต่ว่าเลย

ถ้าเวลาใช้ปัญญา เดินจงกรมเวลาใช้ปัญญา ที่ว่า หลวงตา หลวงปู่เจี๊ยะชมอาจารย์สิงห์ทอง เดินจงกรมนี้เป็นร่องเลย เดินอยู่นั่นแหละ เดินได้อย่างไร คนเราเดินได้อย่างไร มันเดินได้ เพ้ามันเดินไป แต่มรรคมันหมุน ปัญญาตัว หมุนขึ้นมา มันฟาดมันฟัน โอ้อโฮ! มันเพลิดมันเพลิน งานมันเข้าค้ำเข้าเข็ม คนทำงานแล้วงานเข้าค้ำเข้าเข็ม แล้วจิตมันล่องมันลอย เดินไปมันเหมือนกับไม่ได้เดิน มันเคลื่อนไหวไปโดยธรรมชาติ เวลาจิตที่มันเป็นนะ จิตที่มันเป็นมันเป็นแบบนั้น ถ้าจิตมันเป็นแบบนั้น ภวานาเป็นอย่างนั้น

คูลี ภวานามปัญญา ถ้ามันเดินอยู่อย่างนั้น เวลาพิจารณา เวลามันปล่อยวางมีความสุขๆ ถ้าเราไม่ต่อเนื่อง นี่ตังคปหาน ตังคปหานคือชั่วคราว กิเลสมันสลบ เดียวมันพึ้นนะ กิเลสสลบไปก็ โอ้อโฮ! ดีใจ ภูมิใจ กิเลสมันตายไปแล้ว เข้าใจผิด เวลามันพึ้นมา มันพึ้นมาไม่รู้อะไรจะไปปราบมันอีกแล้ว อ้าว! เพราะมันรู้ตัวแล้ว มันมีเล่ห์เหลี่ยมที่มันจะหนักกว่านี้อีกแล้ว

แต่ถ้ามีครูบาอาจารย์นะ กิเลสสลบนะ เอ็งต้องรักษาให้ดี แล้วจับกายให้ได้ จับเวทนาให้ได้ จับจิตให้ได้ มันสลบแล้วมันจับได้ มันมีโอกาสกระทำ ถ้ามีโอกาสกระทำ แล้วแยกแยะเรื่อย เพราะมันสลบอยู่ มันยังไม่ตื่น ทำต่อเนืองๆ ถ้ามีโอกาส ถ้ามันต่อเนืองไป ถ้าสลบแล้วเราใช้มรรค ใช้ปัญญาฟาดฟันต่อเนืองๆ มันตายได้ง่ายกว่าเพราะมันสลบแล้ว

แต่ถ้าด้วยความประมาทนะ นี่มันสลบอยู่เดี่ยวนั้นพึ้น เพราะมันสลบไป มันสลบไปเพราะอะไร สลบไปเพราะความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะของเรา พอมันพึ้นขึ้นมา “ทำแล้ว

ขนาดนี้มันก็ยังไม่ได้ผล ปฏิบัติมาแล้วก็ขนาดนี้ เลิกดีกว่า เลิกดีกว่า” นี่ถ้ามันพื้มนานะ ถ้ามันพื้มนานความเพียรทำไม่ได้เลย มันร่ำมันร้อน จิตใจเดือนปุดๆ เลย ทำอะไรก็ไม่ได้ มันร้อนไปหมด

ถ้าร้อนขนาดนั้น ถ้ามีครูบาอาจารย์ท่านก็พยายามชักนำต่อเนื่องไปให้มีความเพียร มีความวิริยะ มีความอดุสาหะ ก็กระตุ้นมาให้จิตมันพื้มนกลับมา ถ้าจิตมันพื้มนกลับมา มีสมาธิพื้มนกลับมา ปัญญาพื้มนกลับมา แล้วต่อสู้กับมันต่อเนื่องต่อไป นี่เวลาปฏิบัติเขาทำกันแบบนี้ แล้วครูบาอาจารย์ทำกันแบบนี้

ฉะนั้น ใครไม่เคยทำก็ว่า “กิเลสเขียนชื่อไว้ กิเลส แล้วนึกเลย จบ” เขียนว่ากิเลสแล้วนึกมันทิ้ง

ไอนั้นมันหมึก มันไม่ใช่ตัวจริง เวลากิเลสๆ เราก็อ่านว่า “กิเลส เดี่ยวเถอะ เดี่ยวจะเอาให้อยู่เลยกิเลสนี้” เวลาใครคิดก็คิดแบบนั้น แต่กิเลสมันเป็นเรา ไม่กล้าทำร้ายตัวเอง ไม่กล้าทำให้ตัวเองบอบช้ำ ไม่กล้าทำอะไรเลย แล้วจะไปโค่นกิเลสได้อย่างไร

แต่ถ้ามีสติปัญญาเพราะอะไร เพราะอวิชา กิเลสมันเป็นต้นหาความทะยานอยาก

“แล้วการจะฆ่ามัน จะทำลายมัน มันไม่ใช่ความอยากหรือ”

ความอยากอย่างนี้อยากโดยธรรมชาติ อยากมีความสุข อยากจะปลอดโปร่ง อยากจะเป็นอิสระ ความอยากอิสระ แต่ที่นี้อยากอิสระ อยากเฉยๆ ก็ไม่ได้ อยากเฉยๆ มันก็ไม่ใช่เป็นอย่างที่เราอยากหรอก แต่ความอยากมันจะทำให้เราค้นคว้า ทำให้เราขวนขวาย ทำให้มีการกระทำ ถ้าการกระทำ การกระทำอย่างนี้ คุณี ทางโลกอย่างไรก็แล้วแต่ เราก็ต้องขวนขวาย ต้องกระทำเพื่อการดำรงชีวิตทั้งนั้น

การดำรงชีวิตเราต้องขวนขวายอยู่แล้ว อันนี้เราก็ขวนขวายของเรา ขวนขวายเพื่อให้มันเป็นความจริง ไม่ใช่อยากเฉยๆ ถ้าอยากเฉยๆ มันก็ไม่ใช่มรรค อยากแล้วก็เดี๋ยวให้มันเกิดเอง ไม่มีอยากแล้วเป็นหนทาง ถ้าไม่อยาก มันไม่มีจุดเริ่มต้น ไม่มีแรงดึงดูด มันจะเริ่มต้นอย่างไร นี่ถ้าอยากที่เป็นมรรค

แต่ต้นหาความทะยานอยากอย่างนั้นมันเป็นมาร เป็นมารเพราะอวิชามันไม่รู้ว่ามันอยากอะไร แล้วอยากเพื่ออะไร อยากเพื่อสะสม อยากเพื่อให้นิสัยเสีย อยากเพื่อให้จิตได้ลุ่มหลง

แต่ใช้ความอยากของเรา อยากเพื่อสติปัญญา ไม่ใช่อยากด้วยประมาทเดินเลื้อย อยากเพื่อความจริง เห็นใหม่ ทำของเราอย่างนี้มันจะฟื้นมา ถ้าจิตที่มันเสื่อมไปมันก็จะฟื้นของมันมา ฟื้นของมันมาแล้วเราก็พิจารณาต่อเนื่องไปๆ พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า

มันเป็นสัจจะความจริงนะ พิจารณาหนหนึ่งมันก็ปล่อยวางไปอีกอย่างหนึ่ง ด้วยอุบายวิธีการหนึ่ง แล้วพอพิจารณาต่อเนื่องไป เราก็ใช้อุบายวิธีการของเราอันใหม่ ใช้อุบายวิธีการในปัจจุบัน ปัจจุบันที่มันยกอะไรสิ่งใดขึ้นมาแล้วมันพิจารณาได้ นั่นคือปัจจุบัน ถ้าพิจารณาปัจจุบัน พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก ถ้ากำลังมันพอด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ด้วยธัมมจักกฯ ด้วยจักร ด้วยมัลลโค ด้วยเถาถั่ว มันจะเกิดพลังงาน มันจะแผดเผา มันจะคัมถั่ว

คัมไป เเผาไป คัมไป คูแลไฟ เถาถั่วมันโดนไฟมันก็เป็นจีเถ้า มันย่อยสลายก็เอามาเผาต่อเนื่อง ทำต่อเนื่องๆ จนถึงที่สุดน้ำเดือดนะ ถึงที่สุดมันสุกนะ เวลามันสุก เวลามันขาด ถ้าสุกแล้วก็จบนะ สุกแล้วทำอย่างอื่นต่อไปไม่ได้

พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก พิจารณาต่อเนื่องกันไป พิจารณาแล้วพิจารณาเล่า พิจารณาพิจารณาอยู่อย่างนั้นนะ ถ้ามันไม่ขาด เพราะอะไร เพราะคนเวลาพิจารณาไปแล้วมันปล่อย พอมันปล่อยแล้วมันชะล่าใจใจใหม่ เวลามันเสื่อมไปทุกขันธ์คุณเลย เพราะการปล่อยอันนั้น ผลอันนั้นมันฝังใจ แล้วมันหลุดมือไป หากอีกไม่ได้ มันมีความทุกข์ใหม่

แล้วเราพยายามฟื้นฟูขึ้นมา พยายามปฏิบัติขึ้นมา ปฏิบัติขึ้นมาแล้วมันมีกำลัง ไฟกำลังโชติช่วงเลย เถาถั่ว กำลังจุดไฟเผาไหม้มันกำลังคัมถั่ว น้ำยังเดือดปุดๆ เรายังรักษาอย่างดีเลยคราวนี้ เถาถั่วใส่อย่างเดียวเลย เถาถั่วคือศีล สมาธิ ปัญญา พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก มันจะปล่อยขนาดไหน ไม่สนใจแล้วทำเล่าๆ ถึงที่สุด เพราะเราทำต่อเนื่อง ความเพียรชอบ ความเพียร ความวิริยะ ความอดุทธสาหะ มีการกระทำ มีสติ มีปัญญา มีการรักษา มีการดูแล

ถ้าสติดีๆ ทำสมาธิดีๆ เลย แล้วพิจารณา พิจารณาไปมันปล่อย สมาธิดี พิจารณาต่อ การรักษาการดูแล ศีล สมาธิ ปัญญา มันหนักหน่วงแต่ละคราวมันไม่เหมือนกัน ถ้าอารมณ์เราดีๆ บรรยากาศดีๆ ทำสมาธิง่ายก็ดี ถ้าอากาศมันร้อน สถานที่มันไม่สะดวกเลย กว่าจะทำสมาธิลงก็ลำบากอยู่

ถ้าทำสมาธิแล้ว สมาธิมันมีอยู่แล้วใจใหม่ จิตใจเรายังมีหลักอยู่ เราก็ใช้ปัญญาไปเลย ถ้าใช้

ปัญญาไปเลย ถ้ามีสมาธิแล้วใช้ปัญญาไปเลย ถ้ามีสมาธิ สมาธิจะหนุนปัญญา ถ้าใช้ปัญญาไปเลย ปัญญามันจะแยกแยะเลย กาย เวทนา จิต ธรรม ถ้ามันแยกแยะได้ มันปล่อยวางได้ นั่นสมาธิเรามี แต่ถ้าเราใช้ปัญญาไปแล้วมันขลุกขลัก นั่นสมาธิมันไม่พอ สมาธิไม่พอ เราก็ทำสมาธิของเรา ต้องทำ ทำให้ใจมีกำลัง เห็นไหม

มันอยู่ที่บรรยากาศ มันไม่ดี สมาธิมันก็ทำได้ยาก ถ้าบรรยากาศมันดี สิ่งต่างๆ มันดี นี่ปัจจุบัน มันต้องปัจจุบันตลอด การกระทำมันอยู่ที่ปัจจุบัน แต่ที่นี้มันไม่อย่างนั้นสิ “เมื่อคืนภาวนาดี” เมื่อคืน ๒๔ ชั่วโมงแล้วนะ เมื่อคืน คิดแต่ตรงนั้นนะ ฟังใจตรงนั้นนะ ฟังใจว่ามันปล่อยอย่างนั้นนะ “เมื่อคืนมันปล่อยนะ” คิดถึงปัญญาอันนั้นเลย มันเป็นอดีตนะ

ถ้าคิดถึงเมื่อคืน เมื่อคืนเราเคยทำได้นั่นเป็นแนวทาง แล้วปัจจุบันธรรม ถ้ามันจะเกิด มันไม่เกิดเหมือนเมื่อคืนหรอก สิ่งที่มันผ่านไปแล้วมันเป็นอดีต แล้วกิเลสหรือว่าความไม่รู้เท่าทันของเรา มันชอบเอาสิ่งนั้นมาเป็นอาวุธของกิเลส ทำให้เรากลาคเคลื่อน ไม่ลงรอยอันเดียวกัน

ความสมดุล ความพอดีคือความลงรอยอันเดียวกัน เห็นไหม เวลาพุทโธๆ กว่าจะลงรอย ขึ้นมาจนเป็นสัมมาสมาธิ สีล สมาธิ ปัญญา คำรชอบ งานชอบ เพียรชอบ มรรค ๘ มรรค ๘ พอพิจารณาไปแล้ว พิจารณาลดครั้งเข้าจนมันลงรอยอันเดียวกัน จากสองอย่างคือจิตกับพุทโธ จิตกับคำบริกรรม ๒

อันนี้ ๘ ใช้ปัญญา ความชอบ เพียรชอบ ๘ เพราะมันเป็นมรรค พิจารณาซ้ำพิจารณาซาก มันละเอียดกว่า กว้างขวางกว่า ลึกซึ้งกว่า มันสามารถจะถอดถอน สามารถจะทำลายกิเลสได้ ถ้ามันพิจารณาซ้ำๆ จนมันสมดุล มันปล่อย นั่นคือมันจะสมดุล แต่มันยังไม่มรรคสามัคคี สมดุลแต่ไม่รวม สมดุลแต่ยังไม่สมุจเฉทฯ เวลาปล่อยมันสมดุล สมดุลแต่มันยังไม่สามัคคี ยังไม่คมกล้าพอ มันก็ปล่อยๆ

จนพิจารณาซ้ำๆ เวลามันสมดุลคมกล้าพอนะ พับ! กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ ชันธ ๕ ไม่ใช่เราเราไม่ใช่ชันธ ๕ สิ่งที่ฟังใจอยู่มันคลายตัวออกหมด ลักกายทิฐฐิ ความเห็นผิดหลุดออกไปเลย ทุกอย่างหลุดออกไป แล้วเป็นอย่างไรละ มันเป็นอย่างไร มันเป็นอย่างไร นี่ความเป็นจริงของมันมันเกิดขึ้นมานะ

ถ้าทำอย่างนี้ เถาถั่ว คัมถั่ว เถาถั่วเขาจะคัมถั่ว คัมถั่วเพราะอะไร เพราะว่าเขาเป็นพีเป็นน้อง

กัน เขาเป็นสายเลือดเดียวกัน เขาถึงสะเทือนใจต่อกัน คนเราไม่ใช่สายเลือดเดียวกัน คนที่เขาแย้ง
ชิงกัน คนที่เขาประหัดประหารกัน เขาทำร้ายได้เต็มทีเลย ใฮนี่เป็นพี่น้องกัน เป็นพี่กับน้องแล้วจะ
มาแย้งชิงกัน จะมาประหัดประหารกันเอง อันนั้นมันเป็นเรื่องโลก เป็นการแย้งชิงทรัพย์สมบัติ

แต่ของเรา เราจะใช้มรรคใช้ผลนะ จิตมันเป็นกิเลส จิตมันเป็นเรานี้ละ ของที่เป็นเรา กิเลส
มันอยู่กับเรา กิเลสก็เป็นเรา แต่เราจะใช้มรรคใช้ผลทำลายมัน เราจะใช้มรรคใช้ผลทำลายกิเลส
อวิชชาความเห็นผิดในใจ แล้วกิเลสมันก็มีชีวิต จิตเรามีชีวิต กิเลสมันก็มีชีวิตด้วย เพราะกิเลสของ
เรามันก็หลอกล่อเรามาตลอด “เป็นคนดี คนเก่ง คนปฏิบัติทั้งนั้นนะ คนนี้เป็นศากยบุตรพุทธ
ชิโนรส เป็นบุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” แล้วมันจริงหรือเปล่านั้น

ถ้ามันจริง มันต้องไม่สงสัยสิ ถ้ามันจริง หัวใจมันต้องมีหลักมีเกณฑ์สิ ถ้ามันจริง มันต้องมี
คุณธรรมในหัวใจสิ ถ้ามันจริง มันต้องรักษาใจมันรอดสิ รักษาใจรอด รักษาหัวใจของเรา รักษาเรา
เพื่อจะเป็นศาสนาทายาท

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะรื้อสัตว์ชนสัตว์นะ ปรรณนามรื้อสัตว์ชนสัตว์
สิ่งที่ทำมาเป็นประโยชน์ เวลาเทศนาว่าการบัญญัติได้พระอรหันต์ ๕ องค์ ไปเทศน์ยสะได้อีก
๕๕ องค์ เวลาเทศน์สอนจนเป็นพระอรหันต์หมด เป็นพระอรหันต์คือว่าจิตใจเป็นธรรมจริง เวลา
เผยแผ่ธรรมไป พระพุทธเจ้าพูดไว้มันน่าซึ่งใจมาก “เธอจงไปอย่าซ้อนทางกัน เธอจงไปอย่าซ้อน
ทางกัน โลกนี้เราร้อนนัก โลกนี้เราร้อนนัก เขาต้องการธรรมโอสธ เธอจงไปอย่าซ้อนทางกัน ต่าง
คนต่างไป เพื่อจะเอาธรรมะไปเผยแผ่ เพื่อเอาธรรมะไปเจือจางกับสัตว์โลก”

ในปัจจุบันนี้เราเกิดเป็นมนุษย์ ในปัจจุบันนี้ทางวิชาการเจริญ ไม่ต้องรอให้ใครมาเผยแผ่
มันมีอยู่แล้วในพระไตรปิฎก คู่มือ ในคอมพิวเตอร์กดไปเลย ได้หมดเลย แต่ก็สงสัยอยู่ดี สุดท้ายแล้ว
เราก็ต้องมานั่งกันตะป๊ะบันเพื่อจะเอาความสงบ นั่งกันเพื่อจะให้จิตใจมันเป็นจริง ให้ได้สัมผัส
ขึ้นมา ให้มันเห็นจริง ให้มันรู้จริงเห็นจริง ให้จิตมันเป็นจริง แล้วมรรคผลจะเป็นจริงในหัวใจของ
เรา ปฏิบัติมาเพื่อเรา เอวัง